

การสร้างตัวละครที่แสดงทัศนคติต่อกัน

ตัวละครเป็นส่วนประกอบสำคัญประการหนึ่งของวัสดุการสื่อสารของวรรณคดี เพราะตัวละครเป็นผู้แสดงพฤติกรรมในเรื่อง การสร้างตัวละครให้มีชีวิตจิตใจและมีบทบาทสมเหตุสมผลในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตจะทำให้วรรณคดีนั้นเป็นที่ประทับใจ และช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจแก่นเรื่องตลอดถึงปรัชญาแนวคิดของผู้แต่ง ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่น่าสนใจของตัวละครคือลักษณะนิสัย ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2511 : 28) ได้กล่าวว่า

ลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นเนื้อหาที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งของหนังสือ และความสนใจของคนอ่านส่วนใหญ่ที่มีความถนัดพอสมควรก็มักจะขึ้นต่ออุปนิสัยของตัวละคร ถ้าลักษณะนิสัยไม่เหมาะสมใจผู้อ่าน หนังสือนั้นก็อาจไม่ดึงดูดความเอาใจใส่ไปได้ยาวนาน ถึงจะได้รับความสนใจด้วยเหตุว่าเนื้อเรื่องดีหรือด้วยเหตุอื่น

ดังนั้นการแต่งวรรณคดีแต่ละครั้งผู้แต่งจึงต้องคำนึงถึงตัวละครเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะยิ่งตัวละครเหล่านั้นมีความจริงซึ้งในความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่านมากเพียงใด วรรณคดีเรื่องนั้นก็ย่อมได้ผลสำเร็จมากขึ้นเพียงนั้น (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2531 : 27) นอกจากนี้การที่ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครมากเพียงใดก็ย่อมรู้จักผู้แต่งมากขึ้นด้วยตามอัตราส่วน ทั้งนี้เพราะในการแต่งวรรณคดีแต่ละครั้ง แม้ผู้แต่งจะพยายามเลี่ยงไม่แสดงทัศนคติส่วนตัวของตนเองออกมา แต่กระนั้นทัศนคติส่วนตัวของผู้แต่งก็ต้องแฝงออกมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2531 : 24) ผู้ศึกษาวรรณคดีจึงสามารถศึกษาทัศนคติของผู้แต่งจากงานประพันธ์

การสร้างตัวละครให้ปรากฏในวรรณคดีแต่ละเรื่องนั้น ผู้แต่งมักต้องอาศัยความประณีตและความพิถีพิถันเป็นพิเศษ เพราะดังที่กล่าวแล้วว่าตัวละครเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะดึงดูดให้ผู้อ่านสนใจหรือนิยมชมชอบวรรณคดีเรื่องหนึ่ง เรื่องใดเป็นพิเศษ การยึดหลักการสร้างตัวละครให้มีความสมเหตุสมผลก็จะเพิ่มคุณค่าของวรรณคดีให้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การสร้างตัวละครให้มี

ลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันก็จะเป็นที่สนใจและประทับใจแก่ผู้อ่านได้ ดังที่ กวางมณ จิตรจำนงศ์ (2528 : 158) ใ้กล่าวถึงลักษณะตัวละครว่า

ในโลกแห่งศิลปะวรรณคดี ตัวละครที่ก้าใจผู้อ่านผู้ชม ย่อมต้องมีความซับซ้อนในบุคลิกภาพ ความคิดและอารมณ์ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรม และทำให้พฤติกรรมของตัวละครเหล่านั้นสมเหตุสมผลในสายคามมนุษย์โดยทั่วไป ตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน ย่อมโน้มมนำความรู้สึกร่วมได้มากกว่าตัวละครที่เป็นเพียง "แบบ" ในขณะที่ตัวละครที่มีลักษณะเป็นสากล อันมนุษย์ที่เป็นจริงอาจเป็นได้ ก็ย่อมต้องมีลักษณะเฉพาะตัวอันโดดเด่นเพียงพอที่จะทำให้ความมีชีวิตจิตใจของตัวละครนั้น ปรากฏอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านผู้ชมไปอีกนานเท่านาน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาลักษณะเฉพาะของตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 กับบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เพราะตัวละครดังกล่าวน่าจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากตัวละครอื่น ๆ และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังคาดว่าทัศนะของผู้แต่งคงมีผลต่อการสร้างตัวละครในเรื่องเหล่านี้ด้วย ผู้วิจัยจึงจะศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนในประเด็นต่อไปนี้

1. ตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6
2. ตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี
3. เปรียบเทียบการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 กับบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีที่แสดงทัศนะต่อคนจีน

1. ตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6

ผู้วิจัยพบว่าตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครพระราชนิพนธ์มี 6 ตัวด้วยกัน คือ นายขุนแบ่งในเรื่อง หัวใจนักรบ พระวิเชียรวาณิชในเรื่อง หมายนับถ่อน นายประมุข มีนางกูรในเรื่อง โพงพาง เด็กหลินในเรื่อง วิวาห์พระสมุทร จีนเก๋ในเรื่อง คดีสำคัญ และจีนเหลียงในเรื่อง นิเนทาสโมสร ซึ่งมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ดังนี้

1.1 ลักษณะเฉพาะของตัวละครที่เป็นคนจีน ตัวละครที่เป็นคนจีนในพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ มีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากตัวละครอื่น ๆ ในประเด็นต่อไปนี้

1.1.1 ลักษณะทางกายภาพ¹ ตัวละครที่เป็นคนจีนมีลักษณะทางกายภาพที่พอจะจำแนกได้ดังนี้

1.1.1.1 ตัวละครที่เป็นคนจีนที่มีลักษณะแปลกแยกจากคนไทยอย่างชัดเจน การพิจารณาตัวละครที่เป็นคนจีนว่ามีลักษณะแปลกแยกจากคนไทยอย่างชัดเจนหรือไม่นั้น ผู้วิจัยได้สังเกตจากลักษณะการแต่งกายและการพูดจาเป็นสำคัญ เนื่องจากในด้านรูปร่างหน้าตา นั้นผู้วิจัยไม่สามารถสังเกตได้เพราะผู้แต่งมิได้ให้รายละเอียดไว้ แต่ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะปรากฏในการเล่นละครจริง ๆ โดยการแต่งหน้าหรือหากันที่มีลักษณะคล้ายคนจีน เช่น ตาชั้นเดียว ผิวขาว และเป็นที่น่าสังเกตว่าตัวละครประเภทนี้จะไม่ค่อยมีบทบาทที่แสดงว่ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคนไทย ทั้งนี้ตัวละครที่ปรากฏลักษณะดังกล่าวข้างต้นคือ เต็กหลี จิ้นเก๋า และจิ้นเหลียง ซึ่งตัวละครดังกล่าวมีลักษณะดังนี้

1) เต็กหลี เป็นคนนอกของสังคม คือเป็นคนจีนที่เดินทางตามโลออนมาจากเมืองจีน ลักษณะของเต็กหลีมีความแปลกแยกจากตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง² คือ พูดไม่ชัด ไร้ผมเปีย และแสดงลักษณะความนิยมจีนอย่างเด่นชัด ดังเช่นในตอนที่ถูกโต้ตอบกับเซเลียงและมาร์โคสที่พูดจาคุยหมิ่นตน เต็กหลีได้โต้กลับโดยกล่าวไ้อวดถึงชาติภูมิของตนว่า เป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองและเป็นเมืองนักปราชญ์ ดังกล่าวไว้ว่า

¹ ลักษณะทางกายภาพ หมายถึงรูปร่างหน้าตา ท่าทาง การพูดจา การแต่งกาย และบุคลิกภาพ

² ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องดูเหมือนว่าเป็นชาวตะวันตกซึ่งผู้วิจัยสังเกตจากชื่อตัวละคร และทราบมาว่าเค้าเรื่องเดิมมาจากนิยายกรีกเก่า แล้วพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงนำมาเพิ่มเติมโดยให้ราชनावีอังกฤษเข้ามามีบทบาทด้วย (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2514 : 72)

อ้วเปงจิ้นชีวไลชีโกไม่ลู้
 พากันลูดุกเล่งไม่เป็งเลื่อง
 เมืองของอ้วค้งฮั่วล่ำมเลื่อง
 เป็งข้างเมืองนักปาดฉิลาลัก
 ก็ผมเปี่ยนซีเป็งยี่ฮ้อ
 บอกรเซียงฮ้อไปไหนใคลู้จัก
 เมื่อทำผิดไปลิสเขาชอบนัก
 จับทางเปี่ยลุดช๊กเอาตัวไป

(วิวาหพระสมุท, 2518 : 21)

ทั้งนี้การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงให้เด็กหัดมีพฤติกรรม เช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่า ทรงต้องการแสดงลักษณะนิสัยของคนจีนที่มักจะถูกชาติกำเนิดและบ้านเมืองของตนว่าดีเลิศ และมักแสดงกริยาหับถ่มคนชาติอื่น ทั้ง ๆ ที่สิ่งนี้ไม่ใช่ความจริงในทัศนะของคนชาติอื่น พระองค์จึงทรงให้ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องกล่าวตู่ถูกตัวละครที่เป็นคนจีน ซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นลักษณะชาตินิยมและหลงตัวเองของเด็กหัดยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า เขามีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติภูมิของเขาอย่างมาก จึงไม่ยอมให้ใครมาพูดจาตู่ถูก แต่ผู้อ่านผู้ชมจะรู้สึกว่าเป็นความภาคภูมิใจที่น่าชื่นมากกว่าน่ากลัวยดตาม

2) เงินเก่า เป็นเจ้าของร้านกึ่งซอปปแห่งหนึ่ง ลักษณะของเงินเก่าที่แสดงให้เห็นว่ามีความแปลกแยกจากคนไทยอย่างชัดเจนคือ พูดไทยไม่ชัด โดยเฉพาะเสียงพยัญชนะต้น /ร/ /ด/ และเสียงสระบางเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน ลักษณะการออกเสียงเช่นนี้เป็นเอกลักษณ์ของคนจีนที่พูดภาษาไทย เช่น พูดคำว่า "ขอรับ" เป็น "ขอลับ" คำว่า "ดี" เป็น "ลิ" นอกจากนี้เงินเก่ายังแสดงลักษณะความแปลกแยกจากคนไทยในแง่ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นนักชาตินิยมจีน เช่นเดียวกับเด็กหัด ดังปรากฏในตอนที่เงินเก่าถูกตัดสินให้แพ้คดีเงินเก่าได้พูดถึงเมืองจีนด้วยความรู้สึกที่เชื่อมั่นว่า ถ้าเขาอยู่เมืองจีนก็จะได้รับความยุติธรรมมากกว่านี้ ดังกล่าวว่า

เก๋า มึงไม่ต้องอวดดี ! มึงไม่ไปเมืองจีนก็แล้วไป ถ้าไปอ้าวจะไปฟ้องให้เขาเอา
มึงเขียนสามร้อยแปดร้อยทีแล้ว ผ่าวะ !

(คดีสำคัญ, 2512 : 215)

อนึ่งการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรง
ให้เงินเก๋าทุกคนนั้นก็สมเหตุสมผล เพราะผู้อ่านจะเห็นว่าเงินเก๋าคงไม่สุภาพมาตลอด และ
โดยเฉพาะเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่ตนเองรู้สึกที่ไม่ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควร เงินเก๋าก็
ย่อมคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนว่าจะให้ความยุติธรรมแก่ตนมากกว่านี้ และเนื่องด้วยคนจีนมักมี
ความเป็นนักชาตินิยมเงินเงินเก๋าก็จึงคาดหวังว่าถ้าตนอยู่ที่ชาติภูมิก็ย่อมไม่ถูกเอาเปรียบ เช่นนี้

3) เงินเหลียง มีอายุประมาณ 40 ปี มีอาชีพ

รับจำนำของและออกเงินกู้ ความแปลกแยกจากคนไทยที่เห็นได้ชัด เจนคือมีสำเนียงพูดจีนปนไทย
เหมือนเงินเก๋า และมีลักษณะการแต่งกายที่บ่งบอกถึงความเป็นจีนคือ แต่งกายด้วยเสื้อกางเกง
ผ้าขาวอย่างจีนตามความนิยมของคนจีน แต่สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งในการแต่งกายของเงินเหลียง
คือสวมรองเท้าอย่างฝรั่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเขามีได้กำหนดแน่นอนว่าต้องแต่งตัวเพื่อแสดงความ
เป็นนักชาตินิยมจีนทุกกระเบียด แต่คงแต่งกายความชอบและความเหมาะสม เช่น สวมรองเท้า
อย่างฝรั่งเพื่อให้ดูภูมิฐานขึ้น เพราะมีวิถีชีวิตและอาชีพที่ต้องใกล้ชิดและติดต่อกับคนอื่น ๆ
มากกว่าตัวละครที่กล่าวมาแล้ว

เป็นที่น่าสังเกตว่าในจำนวนตัวละครทั้ง 3 ตัวนี้ ผู้อ่าน
จะพบว่า ตัดก่อกับเงินเก๋ามีลักษณะความเป็นจีนมากกว่าเงินเหลียง เนื่องจากตัดก่อกับเงินเก๋าคง
นอกจากพูดออกสำเนียงจีนแล้วยังฟังภาษาที่ตัวละครอื่น ๆ พูดไม่ค่อยเข้าใจ ต่างจากเงินเหลียง
แม้พูดออกสำเนียงจีนแต่ก็ฟังภาษาได้เข้าใจและรู้เรื่องกว่า ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า
เงินเหลียงไม่ค่อยมีความแปลกแยกจากคนไทยมากเหมือนตัดก่อกับเงินเก๋า

อนึ่งการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงชี้ให้
เห็นลักษณะความแปลกแยกจากคนไทยของตัวละครเหล่านี้ โดยเน้นให้ผู้อ่านเห็นลักษณะ

ข้อบกพร่องทางกายภาพของตัวละครเป็นสำคัญ¹ คือในขณะที่ตัวละครอื่น ๆ พุคซัดเจน แต่ตัวละครเหล่านี้กลับพุคไม่ซัดหรือพุคสำเนียงคนต่างคำว ก็เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขบขันในความแตกต่างออกไปจากคนในสังคม และเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ผู้แต่งจงใจเน้นลักษณะก้อยทางกายภาพเป็นข้อขันของตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านที่เป็นคนไทยรู้สึกว่าตนเองอยู่ในฐานะที่ดีกว่าคนจีนในประเด็นลักษณะทางกายภาพ

1.1.1.2 ตัวละครที่เป็นคนจีนที่ไม่ค่อยมีลักษณะแปลกแยกจากคนไทย การพิจารณาตัวละครที่เป็นคนจีนที่ไม่ค่อยมีลักษณะแปลกแยกจากคนไทยนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากลักษณะคำพูด หน้าตา การแต่งกาย ตลอดจนถึงลักษณะความเป็นอยู่ที่ใกล้ชิดกับคนไทย ซึ่งผู้วิจัยพบว่าตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวนี้คือ นายซุ่นเบ้ง นายประมูล และพระวิเชียรวาณิช ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) นายซุ่นเบ้ง ลักษณะของนายซุ่นเบ้งแม้ผู้แต่งมิได้บรรยายลักษณะรูปร่างหน้าตาที่บ่งบอกความเป็นจีนอย่างเด่นชัด แต่ลักษณะอื่น ๆ ของนายซุ่นเบ้งได้แสดงให้เห็นว่าไม่ค่อยมีความแปลกแยกจากคนไทย ซึ่งสังเกตได้จากพูดภาษาไทยได้ชัดเจน และมีความสัมพันธ์กับคนชั้นสูงของไทย เช่นสนิมสนมกับพระภิรมย์ มีการติดต่อกับเจ้าคุณเทศา และท่านผู้บัญชาการกองพลเพื่อให้นายสวิงซึ่งเป็นบุตรของพระภิรมย์พ้นจากการเป็นทหาร การที่นายซุ่นเบ้งกล่าวพูดเรื่องนี้กับคนที่มีอำนาจดำนนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันมากจึงกล่าวพูดเรื่องนี้ แต่อย่างไรก็ตามความแปลกแยกของนายซุ่นเบ้งก็คงปรากฏอยู่บ้าง ดังจะเห็นได้จากลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของตัวละคร นายซุ่นเบ้งมีพฤติกรรมที่ไม่มีความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ ดังเช่นยุยงและวางแผนให้พระภิรมย์พานายสวิงหนีทหารทิ้งบ้านช่องเมื่อเกิดสงคราม (ดวงมณ จิตรจำนงค์, 2528 : 253) นอกจากนี้ก็สนับสนุนให้พระภิรมย์

¹ ลักษณะความขบขันของตัวละครเป็นไปไม่ได้หลายทาง อาจจะเป็นเรื่องของอุปนิสัยที่แก้ไม่ได้ หรือเป็นเรื่องของอาภักภิริยาและข้อบกพร่องทางกายภาพ เช่น พุคไม่ซัด แต่งกายประหลาด (เจตนา นาควิษระ, 2521 : 88) ซึ่งตัวละครที่เป็นคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ มีลักษณะขบขันเพราะข้อบกพร่องทางกายภาพเป็นส่วนใหญ่

เกลียดชังรัฐบาลโดยการกล่าวโจมตีรัฐบาล¹ และที่ร้ายที่สุดนายขุนแบ่งได้จดทะเบียนเป็นคนใน บังคับของชาวต่างชาติเพื่อหวังผลประโยชน์บางอย่าง ซึ่งลักษณะดังกล่าวล้วนแสดงให้เห็นความ แปลกแยกจากคนไทยในเรื่องนี้อย่างชัดเจน (ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ลักษณะนิสัยและพฤติกรรม อย่างละเอียดในหัวข้อต่อไป)

2) นายประมุล มีนางกูร มีอาชีพอะไรไม่ปรากฏ แน่ชัด แต่ได้ร่วมมือชนิดเคียงบ่าเคียงไหล่กับพระวิสุตร์ก่อาจารย์กรรมใน เรียบรบหลวงพระนคร ลักษณะความแปลกแยกจากคนไทยของนายประมุล ผู้วิจัยพบว่าไม่ค่อยปรากฏอย่างเด่นชัด เพราะ พูดภาษาไทยชัดเจนนและมีมารยาท ทั้งนี้คงเป็นเพราะอาจจะเติบโตในสังคมไทยและสนใจ เรียนรู้ วัฒนธรรมไทยจนมีการปรับตัวให้เข้ากับคนไทย เช่นพูดคำว่า "ขอรับ" ทุกครั้ง นอกจากนี้การที่ นายประมุลมีความสัมพันธ์กับพระวิสุตร์ซึ่งถือว่าเป็นคนชั้นสูงของไทยก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่า ไม่ค่อยมี ลักษณะแปลกแยกจากคนไทย แต่อย่างไรก็ตามผู้ทรงพระราชนิพนธ์ก็ทรงแสดงให้เห็นว่านายประมุล มีความแปลกแยกจากคนไทยปรากฏอยู่บ้าง คือทรงให้ตัวละครมีลักษณะเฉพาะตัว ดังจะเห็นได้ว่า ทรงบรรยายรูปร่างหน้าตาของตัวละครไว้ดังนี้

...นายประมุล มีนางกูร เป็นคนอายุระหว่าง 25 กับ 30, หน้าซีด ๆ, หลังคาขั้นเกี้ยว, เดินหลวม ๆ และทำอวดดี, แต่งเครื่องพลเรือนอย่างที่เรียกกันว่า "โก้"

(โหงพวง, ม.ป.ป. : 29)

¹ การโจมตีรัฐบาลอาจจะไม่ใช่มีเฉพาะคนจีนเท่านั้น แต่เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ซึ่งเป็นผู้พระราชนิพนธ์พลละครเรื่องนี้ทรงต้องการเน้นให้ตัวละครที่เป็นคนจีน มีพฤติกรรมเช่นนั้น เพื่อแสดงทัศนคติของพระองค์ที่มีต่อคนจีน

3) พระวิเชียรราชนิพนธ์ มีอายุไม่เกิน 30 ปี เคยเป็นผู้รับเหมาผูกขาดภาษีสุรา และเก็บอากรหอยและบ่อนเบี้ย ต่อมาเลิกกิจการดังกล่าวแล้วหันมารับเครื่องเพชรชาย ลักษณะของพระวิเชียรไม่ค่อยมีความแปลกแยกจากคนไทย ซึ่งสังเกตจากที่พูดภาษาไทยชัดเจนและแต่งตัวแบบสากล ดังที่ผู้แต่งบรรยายว่า "แต่งตัวค่อนข้างฉูดฉาด ถือไม้เท้าเล็ก ๆ ถนัดแกว่ง" (หมายน้าบ่อน้ำ, 2513 : 195) นอกจากนี้ก็ได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "พระ" ซึ่งก็แสดงว่าคงได้รับราชการหรือว่ามีความดีความชอบ และยังมีความสัมพันธ์กับคนชั้นสูงของไทย เช่นสนิทสนมกับหลวงภักดี แต่อย่างไรก็ตามผู้อ่านก็พอจะสังเกตลักษณะความแปลกแยกจากคนไทยของพระวิเชียรได้ คือจากคำอธิบายลักษณะรูปร่างหน้าตาของตัวละคร ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงบรรยายว่า "ลักษณะออกจะเป็นเชื้อจีนแต่สำเนียงพูดชัด" (หมายน้าบ่อน้ำ, 2513 : 194) ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าคงมีใบหน้าซีด ๆ และหลังคาขึ้นเคียวเหมือนคนจีนโดยทั่วไป

เป็นที่น่าสังเกตว่าในจำนวนตัวละครที่เป็นคนจีนที่ไม่ค่อยมีความแปลกแยกจากคนไทยปรากฏว่ามีตัวละครที่มีโอกาสได้รับบรรดาศักดิ์ เพียงคนเดียวคือพระวิเชียร ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ มีสถานภาพทางสังคมที่หลากหลายกันออกไป และมีข้อน่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ผู้วิจัยพบว่าตัวละครมีการใช้ชื่อและนามสกุลแบบคนไทยปรากฏอยู่ คือนายประมุข มีนางกูร ตัวละครได้เปลี่ยนจากการใช้เข้ามาเป็นนามสกุลซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวละครมีการยอมรับวัฒนธรรมไทยบ้างแล้ว และพยายามที่จะไม่ค่อยให้มีลักษณะแปลกแยกจากคนไทย ทั้งนี้อาจเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เช่นการประกอบอาชีพ

อนึ่งสำหรับการตั้งชื่อตัวละครที่เป็นคนจีน ผู้วิจัยพบว่าชื่อของตัวละครมีความหมายดังนี้ ตัวละครที่ชื่อเงินเหลียง คำว่า "เหลียง" หมายถึงมังกรซึ่งคนจีนเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่น่าโชคมาให้ ตัวละครที่ชื่อเต็กหลี่ คำว่า "เต็กหลี่" หมายถึงไม้ไผ่ที่สวยงาม (สัมภาษณ์ นิยม แซ่เตี้ย 1 กรกฎาคม 2533) ส่วนตัวละครที่ชื่อเงินเก๋า คำว่า "เก๋า" หมายถึงลูกหมา ซึ่งคนจีนใช้เรียกเด็กด้วยความเอ็นดู (สัมภาษณ์ สมใจ ศรีสินรุ่งเรือง 9 กรกฎาคม 2533) แต่ทั้งนี้เมื่อปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์ ผู้วิจัยพบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงกลั้มกลายเป็นว่าใช้ในการตีความที่แตกต่างจากจุดประสงค์ในภาษาจีนคือ ทรงใช้เป็นคำคำ "เงินเก๋า" โดยเน้นคำว่า "หมา" ดังปรากฏว่า นายกูบร้องคำเงินเก๋าท่อนหน้าผู้พิพากษาใน

ศาลมณฑลโลเลบุรีว่า มีความประพฤติเหมือนหมา

กษัตริย์ อ้ายเจ๊กมึงไม่ต้องกำเร็บส่งเสียงออกไป ที่นี้เมืองไทย ไม่ใช่เมืองจีน จะมาทำ
จงทองไม่ได้นะ พับผ้าสีอ้ายเก๊า จนขึ้นชื่อเสียงก็ไม่ใช่คนชื่อเหมือนหมาแล้ว
ก็ประพฤติเหมือนหมา มีเสียงก็แค่เห่าออกไป ไม่เห็นเป็นเรื่องอะไร อ้ายตาก
มนุษย์ อ้ายเคียรัจฉาน !

(คติสำคัญ, 2512 : 184)

1.1.2 ลักษณะนิสัยและพฤติกรรม ตัวละครที่เป็นคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่หลากหลายกันออกไป ซึ่งจำแนกลักษณะได้ดังนี้

1.1.2.1 ความเจ้าเล่ห์ ไม่ซื่อสัตย์ และแสวงหาแต่ผลประโยชน์
ผู้วิจัยพบว่าตัวละครที่เป็นคนจีนที่มีลักษณะเหมือนกันในประเด็นนี้อย่างชัดเจนคือ นายซุ่นเบ้ง
พระวิเชียร เด็กหลี และจีนเหล็ง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) นายซุ่นเบ้ง มักทำตัวเป็นคนหัวก้าวหน้า แสวงหา
ข่าวสารบ้านเมือง และใช้ความรู้ทางกฎหมายไปในทางที่ไม่ถูกต้องไม่ควร เช่นพยายามครอบงำ
ความคิดของพระภิรมย์ให้เกลียดชังรัฐบาล ชักชวนการปฏิบัติงานของเสื่อป่า และใช้ความรู้ทาง
กฎหมายมาอ้างเพื่อห้ามไม่ให้พระภิรมย์ช่วยคนไทยด้วยกันรบกับข้าศึก ลักษณะนิสัยที่เลวร้าย
ดังกล่าวนี้ หลวงมณีราษฎร์บำรุงเปรียบเทียบว่ามีพฤติกรรมเหมือนค่างควาไม่น่าคบ ดังกล่าวว่า

หลวงมณี คนชนิดนั้นไว้ใจยากอยู่หน่อย มันพลิกแปลงเปลี่ยนชาติของมันได้ง่ายนัก
เข้าพวกไทยเป็นไทย เข้าพวกฝ่ายโน้นก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่เดี๋ยว ถ้าเมื่อ
จะเป็นอะไรก็เป็นเสียอย่างหนึ่งค้อยยังชั่ว เมื่ออยากเป็นเจ๊กก็เป็นไป
นี้ไม่แน่ว่าจะเป็นอะไร เป็นค่างควาอย่างไรอยู่ คมยาก

(หัวใจนักรบ, 2515 : 101-102)

พฤติกรรมอีกประการหนึ่งที่แสดงถึงความเจ้าเล่ห์ และแสวงหาแต่ผลประโยชน์ของนายชุ่นเบ้ง คือจดทะเบียนเป็นภรรยาในบังคับของชาวต่างชาติ เพราะหวังจะได้รับสิทธิพิเศษบางอย่าง และที่ให้ความช่วยเหลือพระภิกษุมณ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ นั้น แท้จริงแล้วเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ ซึ่งพระภิกษุมณ์เพิ่งมารู้สึกเองในตอนหลังและ รู้สึกเกลียดชังนายชุ่นเบ้งเป็นอย่างมาก ดังปรากฏว่าใช้คำที่ค่อนข้างรุนแรงกับนายชุ่นเบ้ง เช่น "จิกหัว" และ "ไสหัว" เป็นต้น ดังกล่าวไว้ว่า

พระภิกษุมณ์ (โกธ) เขี่ย อ้ายอย่างไรน๊ะ อ้ายสี่จิกหัวอ้ายเจ๊กนี้ไปให้พันกุที
แล้วไสหัวมันออกไปนอกบ้านกู.....

(หัวใจนักรบ, 2515 : 63)

2) พระวิเชียรวาณิช รูปลักษณะภายนอกเป็นคนน่าเชื่อถือ นำคบค้าสมาคมด้วย แต่ความจริงแล้วเป็นคนเจ้าเล่ห์และฉลาดในทางที่จะเอาเปรียบคน ดังที่หลอกให้หลวงภักดีคำรงค์ศักดิ์เซ็นกำกับประกัน ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าอาจทำให้ถึงกับล้มละลาย และยังชักชวนให้หลวงภักดีคำรงค์ศักดิ์มาร่วมมือกับตนเพื่อหลอกเอาทรัพย์สินสมบัติของนางสาวมาลี ซึ่งก่อนหน้านั้นหลวงภักดีคำรงค์ศักดิ์ได้ทำตัวสนิทสนมกับมาลีหลานสาวผู้บังคับบัญชาเพราะหวังจะได้เป็นหลานเขย เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและหวังทรัพย์สินสมบัติของนาง แต่ต้องเลิกล้มเลิกความคิดเพราะฝ่ายหญิงทราบก่อนว่าหลวงภักดีคำรงค์ศักดิ์เคยมีภรรยามาก่อนแล้ว ครั้นเมื่อหลวงภักดีคำรงค์ศักดิ์พบกับพระวิเชียรวาณิชก็ต้องเปลี่ยนใจเพราะหนคำยุ่งไม่ได้และอีกประการหนึ่งก็ถูกหลอกเซ็นกำกับประกันให้พระวิเชียรวาณิชมาก่อนแล้ว ถ้าไม่ได้เงินก้อนมาช่วยบ้างก็ต้องลำบากเพราะพระวิเชียรวาณิชแอบนำเครื่องเพชรที่รับมาขายไปจำหน่าย และส่วนที่ขายได้ก็เอาเงินไปใช้จนหมดแล้ว พฤติกรรมของพระวิเชียรวาณิชจึงล้วนแสดงถึงความเจ้าเล่ห์ แสวงหาแต่ผลประโยชน์ จนไม่นึกว่าใครจะเดือดร้อนอย่างไร ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้เป็นที่รู้กันบ้างแล้ว ดังที่หลวงประจวบ ได้กล่าวถึงพระวิเชียรวาณิชกับพระพินิจนรธรรมว่า

ประจง เขาเป็นคนกว้าง มีคนคบเขาอยู่มาก เพราะเขาเป็นนักเลง ช่าง
ชกชวนให้คนเพลิกเพลินค่าง ๆ
พินิจ และพากนลงนรกไปเสียแยะแล้ว

(หมายน้าบ่อน้ำ, 2513 : 274)

3) เต็กหลี มีบุคลิกลักษณะที่ค่อนข้างแปลกประหลาด
ชวนให้ขบขัน เช่นพูดไม่ชัด ไร้ผมเปีย และมีท่าทางเป็นเร่ร่อน (ดวงมณ จิตรจางค์, 2528 :
255) ทั้งนี้จากลักษณะการพูดจาและท่าทางของเต็กหลีทำให้ผู้อ่านบางคนเข้าใจว่าเป็นคนชื่อ
แต่ความจริงแล้วเป็นคนเจ้าเล่ห์ เห็นแก่ได้ แม้เรื่องเล็กน้อยก็ไม่ละเว้น ดังจะเห็นได้ว่าหลอก
ชาวเมืองว่าเป็นเจ้าสมุทรเพราะหวังกินของเซ่นไหว้ ดังกล่าวไว้ว่า

เต็กหลี (พูดกับคนดู) โง่แท้ ๆ พวกนี้ ! อ้อว่าอ้อเป็นผี อ้อต้องหลอกให้สนุก
(ทำเสียงคุ) เฮ้ย ! อ้ายพวกเหล่านี้ ! มึงลู้จักกูไหม ? กูเป็นเจ้าทะเล
ชื่อจู้ยี่เซียงซ่องเต้ ! มึงต้องเอาหมูเบ็ดไก่มาให้กูกิน ไม่ยั้งนั้นกูจิกพวก
มึงทั้งหมด

(วิวาหพระสมุทร, 2518 : 23)

นอกจากนี้แล้ว เต็กหลียังมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความ
เจ้าเล่ห์ ไม่มีหลักการ และไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ลักษณะดังกล่าวเต็กหลีแสดงให้เห็น
เห็นว่าเป็นคนที่น่ารังเกียจในสังคม คือยอมตกเป็นเครื่องมือของคนอื่นเพราะหวังสินจ้างรางวัล
มากกว่าความถูกต้อง ดังที่รับจ้างเป็นผู้ซื้อตัวคอนสตันติโนสให้เป็นผู้แทนพระสมุทร เต็กหลีต้อง
ต้องพูดคำว่า "คอนสตันติโนส" ด้วย แต่เต็กหลีพูดออกเสียงไม่ชัด โยฮันนิสจึงพยายามสอนแก่
เต็กหลียังพูดไม่ค่อยได้ จนคอนสตันติโนสพูดประชดว่าให้พูดว่า "ตี้นเบ็ด" ก็ได้ เต็กหลีจึงได้
กลับไปว่าพูดอะไรก็ได้แต่ต้องมีคำจ้าง

เต็กหลี่ ไฉ่ย้า ! พูกว่าไฉนา ?
 โยฮันนิส "คอนสตันติโนส"
 เต็กหลี่ เข้าตั้งไฉนะ ?
 โยฮันนิส ไม่ใช่เข้าตั้ง "คอนสตัน"
 เต็กหลี่ กังตั้ง
 โยฮันนิส ไม่ใช่ ! "คอนสตัน"
 เต็กหลี่ คนตั้ง
 โยฮันนิส เออ ๆ, ตามใจเถอะ ค่อ "ติโนส" อีกหน้อยไค้ไหม ?
 เต็กหลี่ คินนง !
 คอนสตัน ก็พูว่าคินเป็คเสี่ยก็แล้วกัน !
 เต็กหลี่ ก็ตามใจลื้อ ? คินเป็ค, คินห่าน, คินหมู, คินหมา,
 อ้าวพูกลั้หั้นนั้นถ้าให้จื้อนลื้อเฮลียง ! ลื้อจะเอาไฉเน่
 คินไฉเน่

(วิวาหพระสมท, 2518 : 53)

4) จีนเหลียง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงสร้างจีนเหลียงให้มีลักษณะต่างจากคันฉับเดิม¹ คือทรงดัดแปลงตัวละครที่เป็นคนยิวและมีอาชีพออกเงินกู้มาเป็นตัวละครที่เป็นคนจีน เพราะทรงเห็นว่าคนจีนมักมีความคิดเฉียบแหลมในการหาเงิน ดังที่ปรากฏในบทความเรื่อง พวกยิวแห่งบูรพาทิศ (นันทกา พลอยแก้ว, 2519 : 129) นอกจากนี้ทรงให้จีนเหลียงมีอาชีพเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งคือ รับจำนำของ ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าคงเป็นเพราะว่าพระองค์ทรงเห็นว่าในสังคมไทยมีคนที่ประกอบอาชีพจำนำจำนวนมากไม่น้อย พระองค์

¹ตัวละครเดิมของเรื่อง นินทาสโมส คือ School for Scandal ของ Richard Brinsley Sheridan (ทิพย์สุเนตร นากอน, 2524 : 47)

จึงทรงสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนให้มีอาชีพเช่นนั้นบ้าง และพระองค์ก็ทรงได้แสดงทัศนคติบางประการที่มีต่อคนจีน ดังเช่นการมองคนจีนว่ามีลักษณะนิสัยที่ชอบเอา รักเอาเปรียบคน และเน้นผลประโยชน์ของตัวเองเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้พระองค์ก็ทรงสร้างเงินเหลียงให้มีบุคลิกลักษณะภายนอกที่ดี เช่นสุภาพ และมีสัมมาคารวะ ดังจะเห็นได้ว่ารู้จักพูดจากับผู้หลักผู้ใหญ่ รู้จักลงท้ายคำพูดด้วยคำว่า "ขอรับ" ทุกครั้ง (หมายถึงขอรับ) แต่ความจริงแล้วเป็นคนเจ้าเล่ห์ มักฉวยโอกาสและหาผลประโยชน์ในขณะที่ผู้อื่นกำลังตกอยู่ในความเดือดร้อน ดังที่พระยาวัชได้พูดเสียสละวิถีหากินของเงินเหลียงที่เรียกเก็บคอกเบี้ยลูกหน้อยอย่างซุกเลือกจนร่ำรวย ดังกล่าวไว้ว่า

พระยาวัช เจ้าเจ๊กคนนี้หากินอย่างคึกคักขอรับ ; เทียบรับจ่านำเขาขนานไปเอาจน
มั่งมี

(นิพนธ์สโมสร, 2511 : 43)

และนอกจากนี้แล้วเงินเหลียงยังเป็นคนที่มีลักษณะรักษาผลประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อนายคงบอกให้เงินเหลียงพาพระยาอมรซึ่งจะปลอมเป็นเศรษฐีเงินกูไปพบนายบุญสม เงินเหลียงได้ตอบรับด้วยความยินดีเพราะหวังผลประโยชน์บางอย่างดังกล่าวไว้ว่า

เงินเหลียง แม่ทีเดี๋ยว ! ไม่ทามอ้อก็คงไม่ไล่เงินของอ้อคืนเลย ! (ชักนาฬิกาออกมาดู) เกือบถึงเวลาไปแล้ว

(นิพนธ์สโมสร, 2511 : 47)

1.1.2.2 ความก้าวร้าว ไม่สำรวม และไร้กิริยามารยาท

ตัวละครที่ปรากฏลักษณะดังกล่าวมี 2 ตัว ได้แก่ เงินเก่า และเต๊กหลี่ ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) เงินเก่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรง
 คัดแปลงเงินเก่าให้มีลักษณะต่างไปจากต้นฉบับเดิม¹ เช่นเดียวกับเงินเหลือง คือทรงคัดแปลงจาก
 ตัวละครที่เป็นคนยิวมาเป็นตัวละครที่เป็นคนจีน เพราะทรงเห็นว่าในสังคมไทยมีคนจีนเข้ามา
 ประกอบอาชีพค้าขายจำนวนมาก และทรงต้องการให้นวนเรื่องมีความสนุกสนานจึงสร้าง
 ตัวละครที่เป็นคนจีนให้คนไทยไม่ซัดเพื่อเพิ่มความขบขันแก่ผู้อ่าน (นันทกา พลอยแก้ว, 2521 :
 95) นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยคิดว่าพระองค์ทรงต้องการแสดงทัศนคติบางประการที่มีต่อคนจีน
 จึงทรงสร้างเงินเก่าให้มีลักษณะก้าวร้าว ซาดการสำรวม และไร้กิริยามารยาท แม้อยู่ต่อหน้า
 ผู้พิพากษาในศาล ดังปรากฏว่าตะโกนอ่านายกูปในศาลตั้งแต่วันที่แรกที่พบหน้ากันว่า "อ้ายลีย่า"
 "อ้ายหน้าสังคิน" (คดีสำคัญ, 2512 : 181) และเมื่อผู้พิพากษาสั่งให้หยุดค่าเงินเก่าก็ยิ่งค่าอีกว่า

เก่า ให้เท่าสี่มาก อ้ายกูปมั่งเคมที่ขอลับ ปากมั่งกินซี่ -

(คดีสำคัญ, 2512 : 181)

2) เต็กหลี่ ผู้วิจัยพบว่าเต็กหลี่ นอกจากมีลักษณะนิสัย
 เจ้าเล่ห์ เห็นแก่ได้ และแสวงหาแต่ผลประโยชน์แล้วเต็กหลี่ยังมีนิสัยก้าวร้าว หูจกจาหยาบคาย
 ดังจะเห็นได้ว่าเป็นข่มขู่คนอื่นไม่ให้ใครนอกจากโลออนเพียงคนเดียว ส่วนคนอื่น ๆ ก็ถูกเต็กหลี่
 ก้าวร้าวอย่างไม่ไว้หน้า เช่น หูจกจาก้าวร้าวคริสโตเฟอร์ซึ่งเป็นหัวหน้านักบวชที่เป็นที่นับถือของ
 ชาวเมืองและเป็นผู้มีอิทธิพลในเกาะ โดยให้เหตุผลว่าไม่ใช่ญาติที่จะต้องแสดงความนับถือ และ
 ยังว่าเป็น "อ้ายแก่" ดังกล่าวว่า

¹ ต้นฉบับเดิมมีชื่อเรื่องว่า Un Client Sérieux ของจอร์จ กูร์เคลอตัน
 (นันทกา พลอยแก้ว, 2521 : 68-69)

เต็กหลี่ ท่าไลไม่เก๋หลือ, ทนวยาวราวกับเพะ ยัง
 เป็นหนุ่มหลือ ?

คอนสตัน ไม่ใช่, แต่ท่านเป็นคนที่ใคร ๆ เขานับถือกัน
 ทั้งนั้น,

เต็กหลี่ ไม่จริง ! อ้าวไม่นับถือ

คอนสตัน อ้าว ! แล้วกัน

เต็กหลี่ เลี้ยวกั๋งยังไล ? อี้ไม่ไล่เบ็งกั๋งของอ้าวจิ
 ไลนับถือ

(วิวาห์พระสมุทร, 2518 : 51)

1.1.2.3 ความไว้ความรับผิดชอบและไว้จริยธรรม ตัวละคร
ที่มีลักษณะดังกล่าว ก็อนายซุ่นเบ็ง และพระวิเชียร ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) นายซุ่นเบ็ง มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ไม่ดีหลาย
ประการ คือนอกจากเป็นคนเจ้าเล่ห์ และแสวงหาแต่ผลประโยชน์แล้ว¹ ยังเป็นคนขาดความรับ
ผิดชอบและไว้จริยธรรม ดังจะเห็นได้ว่าในฐานะที่นายซุ่นเบ็งเป็นพลเมืองคนหนึ่งก็ควรมีหน้าที่
ช่วยกันรักษาความมั่นคงของชาติ แต่กลับมีนิสัยตรงกันข้าม ทั้งนี้มิใช่เพราะเป็นคนหัวรุนแรงเท่านั้น
แต่เนื่องด้วยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำลายความมั่นคงของชาติจึงพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ความคิดของ
ตนประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการยั่วยุพระภิกษุมณ์ให้เกลียดชังรัฐบาล หรือจะฟ้องร้อง
รัฐบาลว่าใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงคนอย่างร้ายกาจ หรือไม่ก็ลงมือทำร้ายเจ้าของประเทศโดยไม่ได้
รับมอบหมายจากใคร² เพียงเพื่อหวังความดีความชอบจากฝ่ายข้าศึกที่เป็นคนต่างชาติและตนเอง
ก็มิได้มีความผูกพันอะไรด้วย (ทวงมณ จิตรจำนงค์ : 2528 : 254) พฤติกรรมทั้งหมดของ
นายซุ่นเบ็งจึงล้วนแสดงให้เห็นว่ายอมทำทุกอย่างเพื่อให้จุดมุ่งหมายของตนประสบความสำเร็จ

¹ เรื่องความเจ้าเล่ห์ ไม่ซื่อสัตย์ และแสวงหาแต่ผลประโยชน์ในบทที่ 4 หน้า 59-60

² นายซุ่นเบ็งลอบยิงนายสวี่งที่กำลังจะไปส่งข่าวชอกกำลังมาช่วยรบจนตาย

โดยไม่คำนึงว่าเมื่อเป็นพลเมืองไทยก็ควรมีจิตสำนึกในความเป็นคนไทย ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่รุนแรงที่สุดของนายขุนเบ่งจึงอยู่ที่ความอกตัญญูต่อชาติ

2) พระวิเชียรราชาธิราช เป็นตัวละครที่นอกจากมีความเจ้าเล่ห์แล้ว¹ ยังไร้ความรับผิดชอบและไร้จริยธรรม ดังจะเห็นได้จากมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงที่ชื่อสง่า แต่ก็ไม่ยอมรับหรือเลี้ยงดูอย่างเปิดเผย เพียงแค่ส่งเงินให้ใช้จ่ายซึ่งสง่าก็ยอมรับในสภาพเช่นนั้น ดังปรากฏในเรื่องสง่าได้บอกกับหลวงประจักษ์ว่า

สง่า ไม่ได้เป็นเมีย เป็นแต่เช่าเลี้ยงไว้เท่านั้น เขา
 เช่าห้องให้อยู่และให้เงินกิน

(หมายน้าบ่อน้ำ, 2513 : 290)

และเมื่อพระวิเชียรต้องการหาคนมาหลอกเป็นภรรยาของร้อยเอกแก้ว ก็ไปข่มขู่สง่าว่าจะไม่เลี้ยงดูอีกต่อไปถ้าไม่ยอมรับร่วมมือ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่จริงใจและไร้จริยธรรม เมื่อไม่ได้ผลประโยชน์ก็จะทอดทิ้ง ทั้งนี้ก่อนที่พระวิเชียรจะไปขู่สง่าก็ได้พูดถึงนางกับหลวงภักดีคำตรงสัจด้วยความรู้สึที่ถูกต้องกล่าวว่า

วิเชียร ดมไป กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นหญิงงามเมือง
 คอกณะคุณ (หัวเราะ)

(หมายน้าบ่อน้ำ, 2513 : 206)

¹ ดูเรื่องความเจ้าเล่ห์ ไม่ซื่อสัตย์ และแสวงหาแก่ผลประโยชน์ในบทที่ 4 หน้า 60-61

นอกจากนี้แล้วผู้ทรงพระราชนิพนธ์ก็ทรงแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีของพระวิเชียรอีกหลายประการ ได้แก่ รับเครื่องเพชรของมิสเตอร์มาร์สตันมาขายแต่ไม่ยอมจ่ายเงินให้ ทั้งยังเอาเครื่องเพชรบางส่วนไปจำหน่ายอีก และที่ร้ายที่สุดยังคงอยู่เยยให้สามีภรรยาแตกแยกกัน ดังที่หญิงหลวงภักดีให้เลิกกับแม่ผ่อง ดังกล่าวไว้

วิเชียร ที่จริงคุณหลวงควรจะทำตามคำแนะนำของหมอก็จะแล้วกัน เมื่อเมียไม่เหมาะสมกับฐานะของคุณแล้ว จะยอมให้เป็นลูกค้ำอยู่ทำไม

(หมายน้าอ่อนหน้า, 2513 : 194)

1.1.2.4 ความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ ตัวละครที่ปรากฏลักษณะนิสัยที่มีความขยันขันแข็งในการทำมาหากินคือ เต็กหลี จิ้นเก๋า และจิ้นเหลียง ซึ่งผู้อ่านจะสังเกตเห็นได้ว่าจิ้นเก๋าและจิ้นเหลียงมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพจนมีฐานะแล้ว แต่เต็กหลียังไม่มีฐานะเช่นนั้น ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์เฉพาะลักษณะความขยันขันแข็งของ เต็กหลี เท่านั้น

เต็กหลี แม้ว่าเต็กหลีมีลักษณะนิสัยที่ไม่ดีหลายประการ แต่ลักษณะนิสัยที่ประการหนึ่งคือการรู้จักทำงานแบบไม่เกียจที่จะเป็นงานหนักหรือเบา และรู้จักเก็บสะสมเงินเพื่อเซียบฐานะของตนเอง ดังที่ เต็กหลีได้กล่าวถึงความขยันขันแข็งของตนเองด้วยความภาคภูมิใจ ดังกล่าวไว้

เจ๊กฉิทลาคันักหนาย่าลูหมิง	สู้จักหางหากิงไม่เลือกท่า
ยอมเป็นกูก เป็นบ้อยด้อยภาษา	หงล่ำบากอยากหาซึ่งจ้อนทอง
.....
ของ ๆ นายเก๋า ๆ เอาหมันง	นายหล่ายุงซ่างเขาเลาหลงไล่
เก็บเล็บเก็บน้อยค้อยเก็บไป	มิซำไยลวยอุ้มมั่งมี
เลี้ยวลานายหัวหลังไปตั้งล้าง	มิซำเลยเป็นห้างเก็บม เต็มที่

(วิวาห์พระสมุทร, 2518 : 54-55)

แต่อย่างไรก็ตามผู้ทรงพระราชนิพนธ์ให้ทรงแสดงให้เห็นลักษณะการเห็นแก่เงินของเต็กหลี่ไว้อย่างน่าขันและน่าดูถูก ดังปรากฏว่าให้ตัวละครใช้หางเปื้อนชำระเงาไว้ในขณะที่คนไทยถือว่าศีรษะเป็นของสูง พฤติกรรมเช่นนี้ไม่น่าจะมีอยู่จริง นอกจากต้องการเสียดสีตัวละครที่เป็นคนเงินมากกว่า ดังที่เต็กหลี่ได้บอกกับเซเลียวและมาร์โคสว่า

แม่เป็งบ๋อยลับซ่ายนายหัวหลัง	นายสั่งซัดเกือกเลือกใหม่ ๆ
ไม่ต้องหาผ้าผ่องให้ล้างใจ	เอาหางเปื้อนดูใจเกือกมันดี
แม่เป็งกุกทำตัวไม่กัวยาก	ไม่ลำบากยากนางกางซัดสี
ผ้าเช็ดด้วยซามอิลไม่ต้องมี	เอาเปื้อนนี้ต่างผ้าหน้าชมจริง

(วิวาหพระสมุท, 2518 : 21)

นอกจากนี้แล้วเต็กหลี่ยังรู้จักต่อราคาสินค้าเมื่อเจ้านายให้ไปซื้อของ แต่ไม่เอาเงินเหนียนให้นายจ้าง ซึ่งผู้อ่านบางคนมองว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ซื่อตรง แต่ในความคิดของเต็กหลี่เขาจะรู้สึกภูมิใจมาก ดังกล่าววว่า

นายไว้ใจให้จ๋อนไปจับจ่าย	อุส่าห์ต่อคนชายจนได้ของ
ซื้อราคาย่อมเยาว์เข้าทำนอง	เศษจ๋อนหลงเลยตั้งได้ตามใจ

(วิวาหพระสมุท, 2518 : 54)

1.1.2.5 ความเคียดเคี้ยวและมุ่งมัน ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวคือ นายประมุล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

นายประมุล มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นลักษณะดังกล่าวหลายตอนด้วยกัน ดังเช่นตอนที่ตัดสินใจจัดสินซัดโค๊ะของพระยาสมุทโยธินเพราะเห็นว่าเหลือเวลาน้อยเต็มทีที่จะจารกรรมเอกสารลับของทางราชการ (เนื่องจากได้ลอบวาง

ระเบิดเรือไว้ก่อนหน้านี้อแล้ว) และจากอีกตอนหนึ่งคือตอนที่ถูกพระยาสมุทรโยธินกักตัวไว้เพราะมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย นายประมุขจะไม่ยอมปริปากพูดเรื่องระเบิดเวลาเพราะเป็นคนที่มีความเด็ดเดี่ยวและมุ่งมั่น แต่ไม่จัดว่าเป็นลักษณะที่ดี เพราะเป็นความเด็ดเดี่ยวมุ่งมั่นที่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อประเทศมากกว่า คือในขณะที่พระวิสุตร์รีบบอกความลับเพราะกลัวตายแต่ นายประมุขกลับสั่งห้ามไม่ให้พูดตั้งปรากฏในเรื่องว่า

พระวิสุตร์ (ตกใจกลัวขึ้น) พุทโธ ! นี่เจ้าคุณจะเอาผม
ให้ตายด้วยฉนั้นหรือ ? (นายประมุขสั่งหัว
ให้สวดมนต์ห้าม, แต่พระวิสุตร์ก็ไม่ยอมนิ่ง)
อีกสองสามนาทีมันก็จะเกิดเหตุใหญ่ขึ้นแล้ว

(โพททาง, ม.ป.ป. : 36)

1.1.3 สถานภาพทางสังคม¹ ตัวละครที่เป็นคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ มีสถานภาพทางสังคมที่น่าสนใจดังนี้

1.1.3.1 ตัวละครที่อยู่ในสถานภาพสูง ตัวละครที่มีสถานภาพทางสังคมสูงที่เห็นได้ชัดเจนนคือพระวิเชียร ซึ่งผู้อ่านจะสังเกตได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับบรรดาศักดิ์และได้รับการศึกษาชั้นสูง ดังปรากฏว่าติดต่อกับชายกับชาวตะวันตกได้ ส่วนตัวละครที่ผู้วิจัยคิดว่ามีสถานภาพทางสังคมค่อนข้างสูง คือนายขุนเบ็งและนายประมุข ซึ่งพิจารณาจากลักษณะตัวละครเป็นผู้ได้รับการศึกษาและมีความสามารถเป็นที่ยอมรับของสังคม

¹ เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดสินความสูงต่ำของสถานภาพ ได้แก่ ตำแหน่ง ยศ หรือฐานะ ภาวะความเป็นผู้นำ ความสามารถ สัมฤทธิ์ผล อาชีพ และเครื่องหมายที่แสดงการยอมรับนับถือต่าง ๆ เช่น บรรดาศักดิ์ วุฒิปริญญา สมาชิกภาพของกลุ่มที่มีเกียรติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524 : 363) นอกจากนี้อาจตัดสินด้วยการพิจารณาจากทรัพย์สินสมบัติ รายได้ และวงศ์ตระกูล

1.1.3.2 ตัวละครที่อยู่ในสถานภาพค้า ตัวละครที่มีลักษณะ

มีสถานภาพต่ำกว่าตัวละครในข้อ 1.1.3.1 คือเต็กหลี่ จิ้นเก๋า และจิ้นเหล็ง โดยพิจารณาจากที่ตัวละครเหล่านี้ไม่ได้รับบรรดาศักดิ์อะไรเลย และปรากฏว่าไม่ได้รับการศึกษาในด้านใด แต่เมื่อพิจารณาในแง่ของอาชีพและรายได้แล้วก็พบว่า ในจำนวนตัวละครทั้ง 3 ตัวนี้คือ จิ้นเก๋าและจิ้นเหล็งมีสถานภาพสูงกว่าเต็กหลี่ เพราะเต็กหลี่มีอาชีพเป็นเพียงคนรับใช้ ส่วนจิ้นเก๋าและจิ้นเหล็งเป็นพ่อค้าที่มีรายได้ดีจนมีฐานะ ซึ่งในเรื่องอาชีพนี้ในหมู่คนจีนด้วยกันจะยกย่องคนที่ เป็นพ่อค้ามากกว่าเพราะเป็นอาชีพที่อิสระและอาจช่วยให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าการเป็น คนรับใช้

เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ทรงพระราชนิพนธ์ฯ ทรงสร้างตัวละครที่มีสถานภาพทางสังคมสูงให้มีบทบาทที่มีผลกระทบต่อสังคมร้ายแรงกว่าตัวละครที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ ดังเช่น ทรงให้นายซุ่นแบ่งและนายประมุขมีบทบาทที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ส่วนตัวละครที่มีสถานภาพต่ำก็ทรงให้มีบทบาทชวนขัน และมีผลกระทบต่อสังคมแต่เป็นสังคมระดับเล็กกว่า เช่น บทบาทของเต็กหลี่ที่มีลักษณะชวนขันและเกือบจะนำความเคียดริ้นมาให้คนอื่น ๆ ในสังคมที่เป็นสังคมระดับเล็ก ดังนั้นจากการสร้างตัวละครให้มีสถานภาพและบทบาท เช่นนั้นมีส่วนให้ผู้วิจัยคิดว่าผู้ทรงพระราชนิพนธ์ฯ ทรงต้องการแสดงทัศนะบางอย่าง เช่นทรงแสดงให้เห็นว่าคนจีนที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทยไม่ว่าจะมีสถานภาพทางสังคมสูงหรือต่ำก็ล้วนเป็นบุคคลที่น่ากลัว เพราะต่างก็มีบทบาทที่ส่งผลกระทบต่อสังคมมากน้อยต่างกันไป และโดยเฉพาะคนจีนที่มีสถานภาพทางสังคมสูง เมื่อมีบทบาทที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศก็ยิ่งเพิ่มความรู้สึกน่ากลัวที่สุดในสังคมไทย

1.2 บทบาทของตัวละครที่เป็นคนจีนที่สัมพันธ์กับแก่น เรื่องและทัศนะของผู้แต่ง การศึกษาองค์ประกอบของวรรณคดีนอกเหนือจากการศึกษาตัวละครแล้วก็นำศึกษารื่องแก่น เรื่องและทัศนะของผู้แต่ง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นแนวความคิดสำคัญของผู้แต่งที่ต้องการแสดงแก่ผู้อ่าน ผู้อ่านจะทราบแก่น เรื่องและทัศนะของผู้แต่งจากบทบาทของตัวละคร หรือจากวิธีการที่ผู้แต่งบรรยาย แสดงความคิดเห็นออกมาหรือแฝงไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ และถ้าผู้แต่งสามารถสร้างตัวละครให้มีความกลมกลืนกับแก่น เรื่องและทัศนะของตนได้ก็จะทำให้ผู้อ่าน เข้าใจแก่น เรื่องและทัศนะของผู้แต่ง ชัดเจนขึ้น ดังนั้นในตอนต่อไปนี้ผู้วิจัยจักวิเคราะห์บทบาทของตัวละครที่เป็นคนจีนที่สัมพันธ์กับแก่น เรื่องและทัศนะของผู้แต่งในประเด็นต่อไปนี้

1.2.1 แก่นเรื่องในบทละครพระราชนิพนธ์ที่แสดงทัศนะต่อคนจีน ผู้วิจัยพบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงแสดงทัศนะของพระองค์ต่อคนจีนไว้ดังนี้

1.2.1.1 แก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปลุกใจให้รักชาติ บทละครพระราชนิพนธ์ที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับการปลุกใจให้รักชาติคือ หัวใจนักรบ โพงพาง และ วิวาห์พระสมุทร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ในเรื่อง หัวใจนักรบ มีแก่นเรื่องแสดงถึงความรักชาติ และการยอมเสียสละชีพเพื่อชาติ ตัวละครสำคัญในเรื่องคือพระภิรมย์ ดังเห็นว่าเป็นตอนแรก พระภิรมย์ได้พยายามชักชวนกิจกรรมทุกอย่างที่แสดงออกถึงความรักชาติ เช่น การเป็นเสือป่า ลูกเสือ และทหาร แต่ในยามคับขันเมื่อบ้านเมืองถูกข้าศึกบุกรุก พระภิรมย์ก็เปลี่ยนเป็นคนรักชาติ และยอมเสียสละชีพเพื่อชาติได้อย่างน่ายกย่อง

ในเรื่อง โพงพาง มีแก่นเรื่องแสดงถึงการปกป้องประเทศด้วยสติปัญญาและความสามารถเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่มีการรบระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากตัวละครสำคัญในเรื่องคือ พระยาสมุทได้ใช้สติปัญญาและความสามารถ ช้อนกลจับผู้ร้ายด้วยอุบายที่เหนือกว่า เนื่องด้วยพระวิสุตร์และนายประมุข มีนางกูร ร่วมมือกัน เข้ามาขโมยเอกสารลับทางราชการและลอบวางระเบิดเรือ แต่พระยาสมุทรู้เท่าทันกลอุบายทั้งสองคนจึงวางอุบายล่อหลอกจนถูกจับกุมตัว ซึ่งวิธีการล่อผู้ร้ายให้มาติดกับดักเป็นเหมือนปลาหลงเข้าไปใน "โพงพาง"

ในเรื่อง วิวาห์พระสมุทร มีแก่นเรื่องแสดงถึงความสำคัญของการมีกำลังเรือรบและการแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา ดังจะเห็นได้จากไลออนซึ่งเป็นผู้บังคับการ กองทัพเรืออังกฤษได้ใช้อำนาจของการมีกองทัพเรือบังคับให้คริสโตเฟอร์ ซึ่งเป็นหัวหน้านักบวชยอมจำนนว่า ไลออนคือผู้ที่มีสิทธิ์ขาดในการชี้ตัวว่าใครควรเป็นผู้แทนพระสมุทร¹ ซึ่งก่อนหน้านี

¹ ในการจัดพิธีวิวาห์พระสมุทรชาวเมืองต้องนำหญิงสาวที่แต่งตัวด้วยชุดขาวเหมือนเจ้าสาวไปบูชาพระสมุทร โดยให้นั่งบนเก้าอี้แล้ววางไว้ที่ชายทะเล คอยจนน้ำทะเลซัดหายไป แต่ถ้ามีใครได้เป็นผู้แทนพระสมุทรก็สามารถแต่งงานกับหญิงสาว

คริสโตเฟอร์ได้ว่าจ้างเด็กหาลีไว้ แต่เมื่อโลออนทราบเรื่องก็ช้อนกลคริสโตเฟอร์ และไล่ใช้ตัวอันเครซึ่งเป็นพันธมิตรของตนเป็นผู้แทนพระสมุหราชแทน

1.2.1.2 แก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต บทละครพระราชนิพนธ์ที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตคือ หมายน้ำบ่อหน้า คดีสำคัญ และ นิทาสโมสร ดังมีรายละเอียดดังนี้

ในเรื่อง หมายน้ำบ่อหน้า มีแก่นเรื่องแสดงถึง การตั้งความหวังที่เลื่อนลอยอย่างไม่สุจริตและไม่ใช้ความสามารถที่มีอยู่ย่อมไม่ทำให้เกิดผลดีแก่ตนเอง ดังจะเห็นได้จากหลวงภักดีดำรงศักดิ์ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงาน แต่หวังความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและการเงินจึงพยายามหาทางแต่งงานช้อนกับหลานสาวเจ้านายแทนที่จะใช้ความสามารถของตนเอง ผลสุดท้ายเมื่อความลับถูกเปิดเผยจึงไม่ได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและยังถูกคนในสังคมพากันรังเกียจ

ในเรื่อง คดีสำคัญ มีแก่นเรื่องแสดงถึงความโลเลเหลวไหลของกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล ดังจะเห็นได้จากการตัดสินคดีเงินเก่าถูกทำร้ายร่างกาย คือเงินเก่าได้ฟ้องร้องว่านายกุบก่อนความเคียดร้อนในร้านค้าของคน แต่เงินเก่ากลับถูกพิจารณาคดีอย่างไม่เป็นธรรม นับตั้งแต่การว่าความของนายเจสียว ฉลาดพูดซึ่งเป็นนายความที่ว่าความพลิกส่วนวนไปเรื่อย ๆ ตามความพอใจ ทั้งยังตีความเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง และเมื่อถึงตอนผู้พิพากษาศักดิ์สินคดีเงินเก่าก็ต้องพบกับความอยุติธรรมอีก เพราะผู้พิพากษาได้ว่าความและตีความรูปคดีเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริงจนเงินเก่าต้องกลายเป็นฝ่ายผิด

ในเรื่อง นิทาสโมสร มีแก่นเรื่องแสดงถึงพฤติกรรมของกลุ่มขุนนางข้าราชการและสังคมชั้นสูงที่ชอบจับกลุ่มนินทาใส่ร้ายกัน แต่ในที่สุดกลุ่มนินทานี้ก็ต้องแตกแยกกันไปเพราะขาดความจริงใจต่อกัน ดังจะเห็นได้จากท่านเสงี่ยมที่พยายามปลอบช่าวให้นายบุญสมแตกแยกกับคนรัก เพราะท่านเสงี่ยมแอบไปหลงรักนายบุญสมเสียเอง โดยให้นายพาคอยกระจายข่าว และมีขุนเจริญซึ่งเป็นพี่ชายของนายบุญสมรู้เห็นเป็นใจด้วย แต่เมื่อความลับถูกเปิดเผยต่างคนต่างก็เอาตัวรอด ดังปรากฏว่าขุนเจริญออกกับคนอื่น ๆ ว่าไม่มีกัว่าท่านเสงี่ยมจะหาร้ายน้องชายของตนได้เพียงนี้ ส่วนนายพาก็ยอมเป็นพยานให้พระยาวัชรินทร์ว่าท่านเสงี่ยมได้วางแผนไว้อย่างไร เพราะหวังรับสินจ้างรางวัลที่มากกว่า

1.2.2 ทักษะของผู้แต่งที่ปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์ที่แสดงทักษะต่อคนจีน ผู้วิจัยพบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงมีทักษะต่อคนจีนในแง่ลบเป็นส่วนมาก โดย ใ้ตัววิเคราะห์จากลักษณะการสร้างตัวละคร ซึ่งมีประเด็นการวิเคราะห์ดังนี้

1.2.2.1 ทักษะของผู้แต่งที่ปรากฏในตัวละครที่เป็นคนจีน พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนให้มีบุคลิกลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าพระองค์ ทรงมีทักษะที่ไม่ดีต่อคนจีนดังนี้

1.2.2.1.1 ตัวละครที่มีลักษณะเป็นคนไม่ดี ผู้วิจัยแบ่ง ลักษณะตัวละครที่มีลักษณะเป็นคนไม่ดีเป็น 2 ระดับ เพื่อผู้อ่านได้เห็นทักษะของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ ใ้ได้อย่างชัดเจน ระดับแรกตัวละครมีลักษณะที่น่ากลัวมาก เพราะคุรูปลักษณะภายนอกแล้วไม่ได้ แตกต่างจากคนไทย แต่ถ้ามองในแง่จิตใจก็จะพบว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติมาก ตัวละคร ดังกล่าวคือนายขุนเบ็ง และนายประมุข ทั้งสองคนเป็นลูกจีนที่ไม่มีลักษณะแปลกแยกจากคนไทย แต่ มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่แสดงความแปลกแยกจากคนไทยอย่างชัดเจน

ส่วนตัวละครในระดับที่สองเป็นตัวละครที่ เพียงแค่สร้างความเคียดแค้นแก่คนอื่น ๆ ในสังคมเท่านั้น ซึ่งไม่ร้ายแรงถึงขั้นทำลายความมั่นคง ของชาติจึงไม่ค่อยมีลักษณะที่น่ากลัวมาก ตัวละครดังกล่าวคือพระวิเชียร และเต็กหลี่ ผู้อ่านจะ เห็นว่าตัวละครทั้งสองมีความแตกต่างกันในบางประเด็นคือในแง่ความแปลกแยกจากคนไทย เต็กหลี่ มีลักษณะแปลกแยกจากคนไทยอย่างชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงต้องการแสดง ใ้เห็นว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นคนไม่ดีมิใช่ปรากฏเฉพาะตัวละครที่มีความแปลกแยกจากคนไทย อย่างชัดเจนเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าเต็กหลี่เป็นตัวละครที่ยังมีคุณความดีอยู่ บ้าง ในแง่ที่รู้จักกลับใจไม่ชี้ตัวผู้แทนพระสมุทรตามแผนของคริสโตเฟอร์ แต่พระวิเชียรมีลักษณะ ตรงกันข้าม

1.2.2.1.2 ตัวละครที่มีลักษณะเป็นตัวตลก ความ น่าขบขันของตัวละครประเภทนี้เกิดจากข้อบกพร่องของตัวละคร ดังเช่นแต่งตัวแปลกประหลาด พูดไม่ชัดและฟังภาษาไม่ค่อยเข้าใจ ซึ่งตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวคือ เต็กหลี่ และเงินเก๋า เต็กหลี่จะไว้ผมเปียดูแปลกประหลาดไปจากตัวละครอื่น ๆ นอกจากนี้ก็พูดไม่ชัดคือ มีสำเนียงจีน

ปนอยู่และฟังภาษาไม่เข้าใจ ดังปรากฏในตอนแรกที่เท็กหนีพบกับโยฮันนิส เท็กหนีจะไม่ค่อยเข้าใจ คำว่า "อาณัติสัญญา" ดังปรากฏในเรื่องว่า

โยฮันนิส ไม่ใช่เช่นนั้น ฐานะของแกมีอย่างเดียว, คือถ้าเมื่อไรฉันให้อาณัติสัญญา
 เท็กหนี ให้นายนค้อวไม่เอา ; อ้วนคไม่เบ็ง
 โยฮันนิส ไม่ใช่ ! แกเข้าใจผิด ฉันหมายความว่า ถ้าเมื่อฉันหยกหน้า

(วิวาทพระสมุท, 2518 : 53)

ส่วนกรณีเงินเก้า ผู้อ่านจะเห็นว่าเงินเก้าก็ฟังภาษาไทย ไม่ค่อยเข้าใจ ดังปรากฏในตอนที่พระโลละศาสตร์ซักถามเงินเก้า เงินเก้าตอบไม่ตรงคำถาม ทำให้รู้สึกน่าขันดังปรากฏในเรื่องว่า

โลละ สังกัใคร ?
 เก้า ไม่โล่กัคโคขอลับ
 โลละ ในบั้งคัรัฐบาลไหน ?
 เก้า ไม่สู้ขอลับ
 โลละ อุวะ ! - เอาเดอะ ฉันจะจคว่าบั้งคัสยามณะ ?
 เก้า ไม่ได้บั้งคัสิหยามขอลับ กำนันโม่บั้งคัภิม
 โลละ เออ ! เข้าใจแล้ว อาชีพอะไร
 เก้า อาไม่โล่ชื่อชีพ อาชื่อบุน

(กตีสำคัญ, 2512 : 186-187)

นอกจากนี้ความน่าขบขันของตัวละครประเภทนี้ อีกประการหนึ่งคือ พูดถึงสิ่งที่ตนเองคิดว่าดีด้วยความภาคภูมิใจ แต่ตัวละครอื่น ๆ และผู้อ่านจะ

รู้สึกขบขันและสมเพชเพราะเป็นสิ่งที่ผิดไปจากสังคม ดังที่เด็กหลีใช้ผมเปียทำอะไร ๆ ได้ตั้งหลายอย่าง ทั้งซัดรองเท้าและเช็ดด้วยขาม ซึ่งในค่านิยมของผู้อ่านที่เป็นคนไทยจะรู้สึกว่าเด็กหลีไม่ควรใช้เส้นผมซึ่งเป็นของสูงหว่าเช่นนั้น แต่เด็กหลีกลับรู้สึกชื่นชมและภาคภูมิใจ¹

1.2.2.2 ทักษะของผู้แต่งที่แสดงผ่านตัวละครอื่น ๆ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงแสดงทักษะที่มีต่อคนจีนโดยการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนโดยตรงที่เดียว และนอกจากนี้ก็ทรงแสดงทักษะของพระองค์ผ่านตัวละครอื่น ๆ ดังปรากฏในบทละครพระราชนิพนธ์ดังนี้

ในเรื่อง หัวใจนักรบ ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงแสดงทักษะผ่านตัวละครที่เป็นคนไทยหลายคนด้วยกัน เช่น นายสวิง พระภิรมย์ และหลวงมณู โดยพระองค์ทรงให้ตัวละครค่านายขุนเบ้งอย่างรุนแรง เพราะทรงต้องการย้ำความสัมพันธ์ของความเลวร้ายกับเชื้อชาติของความเป็นจีน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงมีทักษะในแง่ลบต่อคนจีนมาก ดังปรากฏในตอนต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่นายสวิงหนีการฝึกทหาร เพราะทราบข่าวว่าบิดาเจ็บหนัก แต่เมื่อทราบว่าถูกนายขุนเบ้งหลอกเขาจึงค่านายขุนเบ้งว่า "อ้ายเจ๊ก" ซึ่งเป็นการเน้นถึงเชื้อชาติของนายขุนเบ้ง ดังกล่าวไว้ว่า

สวิง แน่ละสิขอรับ ป่านนี้ เขาก็คงรู้แล้วว่าผมหนีเมื่อหนีแล้วจะไม่ให้ เขาหลงโทษอย่างไร หุหุโฮ้ เสียกายจริง ๆ เสียแรงตั้งใจว่าจะประพடுத்தัวดีไม่ให้ต้องถูกลงโทษเลย คราวนี้ผมจะต้องรับทั้งความเจ็บความอาย เพราะผมเสียรู้ชื่อต้อยคำโกหกของอ้ายเจ๊ก

(หัวใจนักรบ, 2515 : 47)

¹ ดู เรื่องความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพในบทที่ 4 หน้า 68

และตอนที่นายชุ่นเบ้งบอกนายสวิงว่า ถ้ากลับไปเป็นทหารอีกอาจจะถูกเขียน นายสวิงก็ถือโอกาสนั้นค่านายชุ่นเบ้งอีกครั้งโดยเน้นคำว่า "อ้ายเจ๊ก" เช่นกัน ดังกล่าวว่า

สวิง ข้าจะถูกหรือไม่ถูก ก็ช่างข้าเดอะ เนื้อหนังของข้าเองไม่ใช่ของอ้ายเจ๊ก

(หัวใจนักรบ, 2515 : 48)

นอกจากนี้ในตอนที่พระภิรมย์โกรธนายชุ่นเบ้งที่คอยห้ามปรามตนเองมิให้ช่วยคนไทยรบ ทั้ง ๆ ที่บ้านเมืองกำลังอยู่ในภาวะคับขัน ดังกล่าวว่า

พระภิรมย์ (โกรธ) เฮ้ย อ้ายนี่อย่างไรวะ อ้ายสี่จิกหัวอ้ายเจ๊กนี้ไปให้พันกู่ที แล้วใส่หัวมันไปนอกบ้านกู

(หัวใจนักรบ, 2515 : 63)

และอีกตอนหนึ่ง ซึ่งเป็นตอนที่หลวงมธุธรรมได้กล่าวเตือนพระภิรมย์ไว้ตั้งแต่ตอนต้นเรื่อง แต่ตอนนั้นพระภิรมย์ไม่ได้สนใจคำเตือนนั้น ดังปรากฏในเรื่องว่า

หลวงมธุ สมทราบแล้ว นายชุ่นเบ้งที่ภรรยาถูกพระเจ้าชยันเขียนหนังสือมาก แต่ต้องให้คุดพระอย่าลืมว่า นายชุ่นเบ้งนั้นเป็นไทยไม่ถึงครึ่ง

(หัวใจนักรบ, 2515 : 15)

ในเรื่อง คดีสำคัญ ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงเน้นคำตำ
 เงินเก่า ห้าง ๆ ที่ความจริงแล้วเงินเก่ามิใช่ชนิดดี ทำที่ของตัวละครอื่น ๆ ที่กล่าวถึงเงินเก่าจึงเป็น
 การแสดงทัศนะของพระองค์ที่แฝงมาในเรื่อง ดังปรากฏในตอนต่อไปนี้

ตอนที่ตาท้ายซึ่งเป็นนักการศาลมณฑลโลเลขุรีห้ามมิให้
 เงินเก่าส่งเสียงดัง ตาท้ายคำเงินเก่าว่า "อ้ายเจ๊ก" ดังกล่าวว่า

ตาท้าย ท่านห้ามแล้วไม่ให้ดังก็ยิ่งจะซนยิ่ง อ้ายเจ๊ก อ้ายสันคาน

(คดีสำคัญ, 2512 : 183)

และในตอนที่น่ายอกยั่วคำเงินเก่า ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรง
 เน้นคำตำเงินเก่าว่า "อ้ายเจ๊ก" อีก ดังกล่าวว่า

กบ อ้ายเจ๊กมึงไม่ต้องกำเร็บส่งเสียงดังไป ที่นี่เมืองไทยไม่ใช่เมืองจีน จะมาทำ
 จองทองไม้ไค้ณะ พับผ้าสีอ้ายเก่า จนชั้นชื่อเสียงก็เป็นคน ชื่อเหมือนหมาแล้ว
 ก็ประพฤติเหมือนหมา มีเสียงก็แค่เห่าดังไป ไม่เห็นเป็นเรื่องอะไร อ้ายกาก
 มนุษย์ อ้ายเคี้ยวจฉฉาน !

(คดีสำคัญ, 2512 : 184)

เป็นที่น่าสังเกตว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ
 ทรงให้ตัวละครอื่น ๆ คำเงินเก่าด้วยถ้อยคำรุนแรงพอ ๆ กับความก้าวร้าวของเงินเก่า ทั้งนี้ก็เพื่อ
 ให้ผู้อ่านมีความรู้สึกที่เงินเก่ามีลักษณะนิสัยที่ไม่ดี และผู้อ่านก็จะไม่รู้สึกเห็นใจเงินเก่าที่ถูกรังแก
 เพราะเงินเก่ามีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวไม่ชวนให้เข้าใจเท่าที่ควรแล้วให้ความรู้สึกที่ชวนชังมากกว่า
 ในเรื่อง วิวาทพระสมุทร ตัวละครอื่น ๆ กล่าวถึงเทือกหลี่
 ด้วยความรู้สึกค่อนข้างถูก ทั้งนี้เป็นการแสดงทัศนะของพระองค์ที่แฝงมา ดังปรากฏในตอนต่อไปนี้

ตอนที่เซเลียมกับมาร์โกัสพบเด็กหลีไว้ผมเปีย ทั้งสองคนคิดว่า
เป็นสิ่งที่แปลกประหลาดจึงร้องถามเด็กหลีว่า

เซเลียม นี่แกเป็นคนตา ?
เด็กหลี อู๋ปะ ? ตามอิลอยอย่างนั้น ? ไม่เป็นคงจะเบ็งอิลอยละ ?
มาร์โกัส หมายถึงว่าเป็นสัคร์นะสิ

(วิวาทพระสมท, 2518 : 19-20)

และตอนที่เซเลียมสนทนากับเด็กหลี ผู้แต่งก็ให้เซเลียมฟังคำ
ของเด็กหลีให้เพี้ยน ๆ ไป ในทางที่จะเหยียดคนจีนว่าไม่มีวัฒนธรรม ดังได้ยินคำว่า "เมืองจีน"
เป็น "เมืองตั้น" ซึ่งเป็นอวัยวะที่ถือว่า เป็นของต่ำ นอกจากนี้ได้ยินคำว่า "ตงฮั่ว" เป็น "ตง"
ซึ่งหมายถึงคนป่า ดังกล่าวไว้ว่า

เซเลียม แกว่าแกมาจากเมืองไหนนะ ?
เด็กหลี มวงจั้น
เซเลียม อะไรอะ ? เมืองตั้นหรือ
เด็กหลี มวงจั้น ? ตงฮั่ว !
เซเลียม นั่นเป็นไรเล่า ! ฉันทว่าแล้ว ! มาจากตงจริง ๆ แหละ
เด็กหลี เลี้ยวกั๋ง ! ไบอกว่ามาจากตง ! อู๋ว่าตงต่างหาก

(วิวาทพระสมท, 2518 : 12)

1.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของตัวละครที่เป็นคนจีนกับแก่นเรื่องและ
ทัศนะของผู้แต่ง ผู้วิจัยพบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงกำหนดบทบาทของตัวละครที่เป็น
คนจีนให้สัมพันธ์กับแก่นเรื่องและทัศนะของผู้แต่งดังนี้

1.2.3.1 บทบาทของตัวละครที่เสริมแก่นเรื่องให้ชัดเจนขึ้นและสัมพันธ์กับทัศนะของผู้แต่ง ตัวละครที่เป็นคนจีนที่มีลักษณะดังกล่าวคือ นายซุ่นเบ้ง นายประมุลงเงินเก๋า และพระวิเชียรวาณิช ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) นายซุ่นเบ้ง มีบทบาทเป็นตัวละครฝ่ายปฏิบัติ¹ โดยบทบาทของนายซุ่นเบ้งจะช่วยเสริมแก่นเรื่องให้ชัดเจนขึ้น ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของนายซุ่นเบ้งมีลักษณะตรงกันข้ามกับพระภิรมย์ และยิ่งนายซุ่นเบ้งมีพฤติกรรมที่แสดงว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศมากเท่าไรก็ยิ่งเน้นให้เห็นแก่นเรื่องที่ต้องการให้คนไทยมีความรักและผูกพันกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์มากขึ้นเท่านั้น

2) นายประมุลง มีบทบาทเป็นตัวละครฝ่ายปฏิบัติที่ช่วยเสริมให้แก่นเรื่องชัดเจนขึ้น เช่นเดียวกับนายซุ่นเบ้ง เพราะบทบาทของนายประมุลงมีผลให้ตัวละครเอกของเรื่องได้แสดงความสามารถและได้ใช้สติปัญญาในการจับผู้ร้าย ส่วนในแง่ความสัมพันธ์ของบทบาทของตัวละครกับทัศนะของผู้แต่ง ผู้อ่านจะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงให้นายประมุลงมีบทบาทที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ โดยมีความมุ่งมั่นและเด็ดเดี่ยวเหนือกว่าตัวละครฝ่ายปฏิบัติอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นคนไทยที่ชื่อพระวิสูตร พฤติกรรมของนายประมุลงแสดงให้เห็นว่า ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงมีทัศนะที่ไม่ดีต่อคนจีนจึงทรงกำหนดบทบาทของตัวละครให้มีลักษณะเช่นนั้น

3) เงินเก๋า มีบทบาทเป็นเพียงตัวประกอบในเรื่อง แต่มีความสำคัญช่วยเสริมแก่นเรื่องให้ชัดเจนขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าเงินเก๋าเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความโลเลเหลวไหลของขบวนการยุติธรรมในชั้นศาล โดยเฉพาะจากนายเฉลียวนายความที่คลบแคลงไม่มีหลักการ และเห็นแก่ตัว ส่วนในแง่ความสัมพันธ์กับทัศนะของผู้แต่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงมีทัศนะในแง่ลบต่อคนจีน พระองค์จึงทรงกำหนดบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครในทางที่ไม่ดี เช่น ก้าวร้าว หยาบคาย และไม่รู้จักกาลเทศะ ทั้งนี้เพราะถ้าผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงให้เงินเก๋าเป็นคนดี เรื่องจะน่าเศร้ามากกว่าน่าขัน และลักษณะชวนขันของตัวละครก็ไม่ทำให้

¹ หมายถึงตัวละครที่มีความซัดแย้งกับตัวเอง

การวิพากษ์วิจารณ์กระบวนการยุติธรรมคู่เคร่งเครียดและรุนแรง นอกจากนี้การให้มีการโต้แย้งของตัวละครในลักษณะซึ่งก็ราชาก็แรงใจช่วยให้บรรยากาศคูลงเหยิง และทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของศาล ทั้งทุกฝ่ายก็ถูกคว่ำหน้าได้เท่ากัน

4) พระวิเชียรวาณิช มีบทบาทเป็นตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์

เช่นเดียวกับนายขุนเบ็งและหลวงภักดี บทบาทสำคัญของพระวิเชียรช่วยเสริมแก่นเรื่องให้ชัดเจนขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าคอยยุยงให้หลวงภักดีทำความชั่วต่าง ๆ นานา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนให้หลวงภักดี "หมายหน้าบ่อน้ำ" ส่วนในแง่ความสัมพันธ์กับทัศนคติของผู้แต่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงสร้างให้พระวิเชียรมีชื่อเสียงหลายประการด้วย ดังเช่น ชอบสร้างความเดือดร้อนเจ้าเล่ห์และที่น่าแปลกคือ ตัวละครที่เป็นคนจีนมักมีลักษณะนิสัยมั่วยั่ว รู้จักเก็บหอมรอมริบ แต่พระวิเชียรกลับมีลักษณะนิสัยตรงกันข้าม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะได้รับค่านิยมอย่างขุนนางไทย จึงมีลักษณะส่วนนี้ต่างจากคนจีนที่สร้างเนื้อสร้างตัวจากสภาพเสื่อมหมอนใบ

1.2.3.2 บทบาทของตัวละครที่ไม่มีผลต่อแก่นเรื่องแต่สัมพันธ์กับทัศนคติของผู้แต่ง ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวคือ เต็กหลี่ และเงินเหล็ง ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) เต็กหลี่ เป็นเพียงตัวประกอบในเรื่องเช่นเดียวกับเงินเก๊า แต่มีความสำคัญคือเรื่องเพราะมีบทบาทสัมพันธ์กับโครงเรื่องแม้ว่าไม่สัมพันธ์กับแก่นเรื่อง ดังจะเห็นได้ว่าผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงต้องการตัวละครที่มีลักษณะแปลกแยกจากคนไทยจึงทรงกำหนดให้เต็กหลี่มีลักษณะดังกล่าว และทรงให้เต็กหลี่เป็นผู้ช่วยดำเนินเรื่องให้ลุล่วงไปจนจบคือทำหน้าที่เป็นผู้ชี้ตัวผู้แทนพระสมุหฯ ซึ่งความจริงแล้วอาจใช้ตัวละครที่เป็นคนชาติอื่นก็ได้ แต่ทั้งนี้เมื่อเต็กหลี่มีลักษณะนิสัยที่เจ้าเล่ห์ และเห็นแก่ได้ก็สะท้อนให้เห็นว่าผู้ทรงพระราชนิพนธ์คงมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนจีน

2) เงินเหล็ง ก็มีบทบาทเป็นเพียงตัวประกอบในเรื่อง แต่ก็มีความสำคัญเพราะมีบทบาทสัมพันธ์กับโครงเรื่อง แม้ว่าจะไม่ได้มีส่วนสัมพันธ์กับแก่นเรื่องอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้ว่าเงินเหล็งมีบทบาทเป็นเพียงผู้พาพระยาอมรประสิทธิ์วิทย์ไปพบกับนายบุญสมเท่านั้นเอง แต่ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงกำหนดตัวละครให้เป็นคนจีนก็เพราะว่าพระองค์ทรงต้องการแสดงทัศนคติบางประการที่มีต่อคนจีน เช่นทรงต้องการแสดงให้เห็นว่า คนจีนบางคนมักมีลักษณะเห็นแก่เงิน ชอบฉวยโอกาส หรือไม่ก็รักษาผลประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่พระองค์จึงทรงสร้างตัวละครให้มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเช่นนั้น

2. ตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

ตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ มีดังนี้ อาแป๊ะสุกในเรื่องแม่ศรีครัว จีนเซ็งในเรื่องบ๊วยใหม่ นายไคฮ้อ นายรัตน ต้นกุล นางสาวลิ้วหัง และขุนวาทิชเงินวงศ์ในบทละครชุดเรื่อง กำแพงภาษี ออกจากมาตราทองคำ และ เงินค่าเสียหายและหนี้สงคราม¹ ซึ่งมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ดังนี้

2.1 ลักษณะเฉพาะของตัวละครที่เป็นคนจีน ตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี มีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากตัวละครอื่น ๆ ในประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 ลักษณะทางกายภาพ ตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีมีลักษณะทางกายภาพที่พอจะจำแนกลักษณะได้ดังนี้

2.1.1.1 ตัวละครที่เป็นคนจีนที่มีลักษณะแปลกแยกจากคนไทยอย่างชัดเจน ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวคือ อาแป๊ะสุก และจีนเซ็ง ซึ่งผู้อ่านจะสังเกตได้จากการพูดจา ตัวละครทั้งสองคนจะพูดภาษาไทยไม่ชัด และจะใช้คำทับศัพท์ภาษาจีนมาก เช่น ใช้คำว่า อี้ว ล้อ เก้าเป้ และบ้อเซียงกั้ง เป็นต้น

2.1.1.2 ตัวละครที่เป็นคนจีนที่ไม่ค่อยมีลักษณะแปลกแยกจากคนไทย ตัวละครที่ปรากฏลักษณะดังกล่าวคือ นายไคฮ้อ นายรัตน นางสาวลิ้วหัง และขุนวาทิชเงินวงศ์ ดังจะสังเกตได้จากการพูดจา ตัวละครกลุ่มนี้พูดภาษาไทยได้ชัดเจน แม้ตัวละครที่ยังคงใช้ชื่อจีน เช่น นายไคฮ้อ และนางสาวลิ้วหังก็พูดภาษาไทยได้ชัดเจน แต่ทั้งนี้ตัวละครก็พูดได้ทั้งภาษาไทยและ

¹ เป็นละครที่มีเนื้อเรื่องและตัวละครต่อเนื่องกัน และนอกจากนี้เป็นบทละครที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีตั้งใจเขียนเป็นบทละครสำหรับอ่าน มิใช่สำหรับเล่น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกเบื่อ โดยผู้แต่งสร้างรูปแบบการเขียนอย่างธรรมเนียมละครพูด (ถนนอมวงศ์ สุกโชติรัตน์, 2526 : 85)

ภาษาจีน ดังสังเกตได้จากนายโคฮ้อที่บางครั้งก็แทนตัวว่า "เตี้ย" บางครั้งก็แทนตัวว่า "พ่อ" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวละครมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมบ้างแล้ว นอกจากนี้ความคิดอ่านของตัวละครไม่ค่อยมีลักษณะแปลกแยกจากคนไทย ดังเช่น นายโคฮ้อไม่ได้มุ่งมั่นที่จะส่งบุตรหลานกลับไปเรียนหนังสือที่เมืองจีน แต่ที่ต้องเก็บเงินเพื่อส่งบุตรชายคนที่สองไปเมืองจีนก็เพราะเกรงว่าจะถูกเพื่อน ๆ คำเหนี่ยวไม่ทำตามธรรมเนียมจีนบ้างและอาจเป็นอุปสรรคต่อการค้า

2.1.2 ลักษณะนิสัยและพฤติกรรม เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้สร้างตัวละครให้มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมดังนี้

2.1.2.1 ความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักมัธยัสถ์ ผู้วิจัยพบว่าตัวละครที่มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมดังกล่าวคือ อาแป๊ะสุก จินเซ็ง นายโคฮ้อ และขุนวานิชจิววงศ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) อาแป๊ะสุก เป็นตัวละครในเรื่องแม่ศรีครัว ซึ่งเป็นเรื่องที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้แปลและแต่งเทียบเคียงจากเรื่อง Area Belle (ถนอมวงศ์ สุโขศิริรัตน์, 2526 : 57) ตัวละครเดิมจะเป็นชาวอะไรไม่ปรากฏแน่ชัด แต่ในเรื่อง แม่ศรีครัว ตัวละครเป็นคนจีน ลักษณะที่น่าสนใจมากของตัวละครตัวนี้คือแตกต่างจากคนจีนที่คนไทยมักมองว่าค้าขายคดโกง เช่น "จกเก็น ชั่งชาก ปนของ" (ถนอมวงศ์ สุโขศิริรัตน์, 2526 : 57) สำหรับบุคลิกลักษณะด้านอื่นของแป๊ะสุก ผู้อ่านจะพบว่า แป๊ะสุกเป็นคนดี ดังปรากฏว่ามีลักษณะเป็นคนก่อนข้างมีอายุ (สังเกตจากคำว่า "อาแป๊ะ") ที่มีฐานะดีเพราะรู้จักทำมาหากิน และรู้จักเก็บสะสมเงินจนมีร้านค้าและบ้านช่องเป็นหลักฐาน ซึ่งเรื่องนี้ไปลดทอนที่ว่า อาแป๊ะสุกมีฐานะ ถ้าแต่งงานด้วยก็จะมีความสุข ดังกล่าวไว้ว่า

ไปล่ --- แต่ชั้นอาแป๊ะสุกก็อุตส่าห์ชมเป็นเมื่อวันลอยกระทงวานขึ้นนี้แกมาเห็นกล้วยจุกคอกไม้เทียนเล่นอยู่แกเกาะว่าหน้าवलก็ยกไว้ แต่ช่างเป็นกลั่นคอกไม้ไปทั้งเนื้อทั้งตัวด้วย กรรม ๆ เป็นเจ๊กเป็นจีนก็ โครเขาจะรัก แก่แกเป็นเจ้าแกมีร้านใหญ่ โครได้ก็เป็นสุข...

(แม่ศรีครัว, 2509 : 2)

2) เงินเซ็ง มีอาชีพเป็นคนรับใช้ที่ถูกขอยแห่งหนึ่ง
ต่อมาจึงได้เปลี่ยนงานไปเป็นคนรับใช้ของจางวางสี่และแม่เป้า เมื่อเข้าไปทำงานเป็น
บ๋อยใหม่ คำพูดของเงินเซ็งก็แสดงให้ผู้อ่านทราบว่า เป็นคนมักน้อยและใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด
ตั้งแต่เลือกสถานที่เที่ยวที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ดังปรากฏในเรื่องว่า

เงินเซ็ง
อ๊วเป็นคนมักน้อย พอกินอิ่มนอนหลับ กลางคืนไปคู่งิ้วศาลเจ้าเก่า
วันอาทิตย์ก็หยุดงานไปเที่ยวสำเหิงวันยังค่ำ เท่านั้นก็พอแล้ว อ๊ว
ไม่ต้องการมาก จริงไหม ว่าด้วยงานการอ๊วก็ไม่ค่อยหนี ถ้างาน
มีมากอ๊วก็ทำแต่บ่อยอ๊วไม่ใช่คนซีเกียจหลังยาว จริงไม่จริง.....

(บ๋อยใหม่, 2509 : 59)

3) นายไคฮ้อ เป็นเจ้าของกิจการร้านกำที่ปากคลอง
จังหวัดฉะเชิงเทรา ร้านกำของเขา นับว่าขายดีมาก ดังเห็นได้ว่ามีลูกค้าเข้าออกอยู่ในร้านวันละ
หลาย ๆ คน (กำแพงภาชี, 2476 : 108) พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่านายไคฮ้อมีความซัน
ซันแข็งในการประกอบอาชีพ ก็มีความสนใจเรื่องข่าวสารทางเศรษฐกิจและการค้า นอกจากนี้
นายไคฮ้อก็รู้จักเก็บสะสมเงินดังเห็นได้ว่าพยายามส่งบุตรกลับไปเมืองจีนและได้ส่งเสียบุตร
เรียนหนังสือถึงระดับอุดมศึกษา แม้ว่านายไคฮ้อจะมีใช้คนรับใช้มากก่อนเนื่องด้วยมีบิดาเป็น
เพียงคนขายกำลัดที่ราชวงศ์เท่านั้นเอง แต่ต่อมานายไคฮ้อค่อย ๆ สร้างฐานะของตนเองให้ดีขึ้น
ความซันหมั่นเพียรของนายไคฮ้อในการประกอบอาชีพจะปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ดังที่ผู้แต่งให้
นายไคฮ้อพูดกับนายรัศนว่า

ไคฮ้อ "มันก็เหมือนเวลานี้แหละ เตี้ยกำลังหนานี้วักขมวัก แต่ก็ยังตั้งหน้าหาเงินให้ล้อ
เรียนสำเร็จและได้ส่งน้องชายลื้อไปเมืองจีนจนได้"

(กำแพงภาชี, 2476 : 119)

4) ขุนวณิชจันทวงศ์ เป็นตัวละครที่ได้รับบรรดาศักดิ์

เช่นเดียวกับพระวิเชียร และเป็นตัวละครที่ผู้วิจัยคาดว่าคงมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพจนได้รับความดีความชอบ นอกจากนี้ขุนวณิชจันทวงศ์ใช้จ่ายเงินจึงสามารถสะสมเงินเป็นทุนการศึกษาแก่นางสาวสัวพัง

2.1.2.2 การรู้จักนำวิชาความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวคือ นายรัตน และนางสาวสัวพัง ดังจะเห็นได้ว่า นายรัตนและนางสาวสัวพังเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียน แม้ว่านายรัตนเป็นคนในชนบทแต่ก็มีความพยายามจะมีโอกาสเข้าไปเรียนในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะได้เรียนถึงระดับอุดมศึกษา ส่วนนางสาวสัวพังแม้ผู้แต่งมิได้ระบุว่าเรียนโรงเรียนอะไร แต่เป็นที่น่าสังเกตว่านางสาวสัวพังมีโอกาสได้เข้าเรียนหนังสือในระบบโรงเรียน และทำให้เป็นคนมีความรู้กว้างขวางต่างจากน้องสาวของนายรัตนที่นายโคซ้อไม่ยอมให้เรียนหนังสือ (เพราะยังถือธรรมเนียมเดิมอยู่) ด้วยเหตุที่นางสาวสัวพังและนายรัตนได้รับการศึกษา ตัวละครทั้งสองก็ได้้นำความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาอธิบายสิ่งที่เป็นปัญหาในตำบล เศรษฐกิจ และการค้าให้แก่คนไทยและคนจีนในชนบท ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการศึกษาคือจะช่วยพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ

2.1.2.3 ความจริงใจและมั่นคง ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวคือ อาแป๊ะสุก และเงินแข็ง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) อาแป๊ะสุก มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่จริงใจและมั่นคง ดังจะเห็นได้ว่ารักใคร่รักจริง และให้ความช่วยเหลือคนที่ตนรักด้วยความจริงใจ ต่างจากสิบโทภูและนายยามเที่ยงที่แะเวียนแสดงตนว่ารักนางสาวไปล์ แต่เมื่อนางสาวไปล์ตกที่นั่งลำบากก็ไม่ให้ความช่วยเหลือต่างจากอาแป๊ะสุกยอมช่วยเหลือได้ตัวนางสาวไปล์จากแม่ริ้วจนไปล์เห็นใจและกล่าวว่า

ไปล์ นายตู้ นายเที่ยง ฉันเห็นใจแล้ว อย่าพูดให้มากหมอมมากความไปเลย อาแป๊ะสุก
อ้าว เห็นสมจริงแล้วที่ลื้อเคยว่า ๆ ลื้อเอ็นดูอู่มาก

2) จีนเซ็ง มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเหมือนอาแป๊ะสูก
 คงจะเห็นได้จากมีความจริงใจกับนายจ้างคือจางวางสี่กับแม่เป้า ทั้งนี้ถ้าจีนเซ็งไม่มีความจริงใจ
 และเห็นแก่ได้เปิดเผยความลับของสามีภรรยาคนที่ได้ แต่จีนเซ็งก็ไม่ทำเช่นนั้น นอกจากนี้ในกรณีที่
 จีนเซ็งพยายามตามหาบิดาอยู่ตลอดเวลาที่แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงจึงไม่ลดละความพยายามที่จะ
 หาบิดาให้พบ

2.1.2.4 ความซื่อตรงต่อลูกก้า ตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวคือ
 อาแป๊ะสูก และนายไคซ้อ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1) อาแป๊ะสูก เป็นเจ้าเก่าขายใบชาที่มีลักษณะนิสัยซื่อสัตย์
 ต่อลูกก้า คงจะเห็นได้จากส่งของขายโดยไม่ปนสิ่งอื่นลงไป ดังที่นางสาวไปล์แกลังค์บอกว่าอาแป๊ะสูก
 ว่า

ไปล์ มิว่าละ ฉันทงสัยมานานแล้ว ใบชาที่อาแป๊ะส่งนะคงปนซึ้งด้วยสักครึ่งก่อน
 เวลาหยิบชงร่วงพรูทุกที
 สูก ไม่เป็นเช่นนั้นเลยทีเดียว อาแม่หนู เชื่ออ๊วเดอะ ซาของอ๊วบริสุทธิ์เหมือน
 หัวอกของอ๊วที่เอามาสำหรับมอบให้อาแม่หนูด้วย

(แม่ศรีครัว, 2509 : 4)

2) นายไคซ้อ เป็นพ่อค้าสินค้านอกและเป็นคนกลาง
 รับซื้อข้าว เหตุการณ์ที่แสดงว่านายไคซ้อเป็นพ่อค้าที่ดีคือในช่วงที่รัฐบาลขึ้นภาษีสินค้า นายไคซ้อ
 ก็ไม่ได้ฉวยโอกาสขึ้นราคาสินค้า แต่ยังคงยึดหลักการค้าขายว่า ถ้าซื้อสินค้ามาราคาเดิมก็จะขาย
 สินค้าในราคาเดิม แต่ถ้าซื้อสินค้ามาในราคาสูงกว่าเดิมก็จะเพิ่มราคาสินค้าขึ้นไปเพื่อมิให้ขาดทุน
 ดังที่นายไคซ้อบอกกับก้านันแก้วและนายรัตนว่า

นายไคฮ้อ "ที่ไหนได้ ฉันจะเคียดกร้อนทำไม ? บริษัทซีทีเภสัช ฉันรับมาแพง ฉันก็ขายแพง เอากำไรเท่าเท่า แต่เวลานี้ของนอกลดราคาถึงจะถูกขึ้นเภสัช ห้างขายให้ฉันเท่าราคาเดิมได้ ฉันก็ขายไปอย่างราคาเดิม เหมือนเช่นบุหรี่ไฟ้บ็อก ผ้าคอก ผ้าเบาะแลงแก็ค และอะไร ๆ อีกหลายอย่าง"

(กำแพงเภสัช, 2476 : 109)

2.1.3 สถานภาพทางสังคม ตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี มีสถานภาพทางสังคมที่น่าสนใจ ดังนี้

2.1.3.1 ตัวละครที่อยู่ในสถานภาพสูง ชุนวาทิชเงินวงศ์เป็นตัวละครที่ได้รับบรรดาศักดิ์จึงถือว่าเป็นผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าตัวละครอื่น ๆ ส่วนตัวละครอื่น ๆ ที่จัดว่าสถานภาพสูงด้วยก็สังเกตจากอาชีพและการศึกษา ดังจะเห็นได้ว่า นายไคฮ้อกับอาแป๊ะสุกจะมีสถานภาพสูง เพราะมีอาชีพเป็นพ่อค้า ซึ่งเป็นอาชีพที่เป็นที่ยอมรับว่ามีอิสระและทำให้มีฐานะทางการเงินดีขึ้น ส่วนตัวละครที่มีสถานภาพสูงเพราะมีการศึกษาคือ นายรัตนและนางสาวลิ้วหัง

2.1.3.2 ตัวละครที่อยู่ในสถานภาพต่ำ จินเซ็งเป็นตัวละครที่สถานภาพต่ำกว่าทุกคน เพราะทำงานเป็นคนรับใช้ ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติในสังคม แต่จินเซ็งเป็นตัวละครที่มีคุณธรรมซึ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นคนที่มีที่อยู่ห้องที่ประกอบภายนอกของชีวิต เช่น ซากิกำเนิด การศึกษา บรรดาศักดิ์ และอาชีพ แต่อยู่ที่ความดีงามของจิตใจมากกว่า

เป็นที่น่าสังเกตว่าเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนที่มีสถานภาพสูงและทำให้มีบทบาทตรงกันข้ามกับตัวละครที่เป็นคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ คือมีบทบาทที่คอยช่วยเหลือสังคม หรือไม่ก็ไม้อเอาเปรียบสังคม และถ้าแต่งให้ตัวละครมีบทบาทที่ชวนขันก็แต่งให้ตัวละครนั้นมีข้อดีในแง่ที่มีคุณธรรม บทบาทชวนขันของตัวละครจึงเป็นเพียงตัวเสริมให้เรื่องมีความสนุกสนาน เช่น บทบาทจินเซ็งและอาแป๊ะสุก ลักษณะการสร้างตัวละครดังกล่าว

ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าผู้แต่งคงต้องการให้ผู้อ่านมองคนจีนในแง่ดีจึงได้แสดงทัศนะผ่านการสร้างตัวละครให้มีลักษณะเช่นนั้น

2.2 บทบาทของตัวละครที่เป็นคนจีนที่สัมพันธ์กับแก่นเรื่องและทัศนะของผู้แต่ง การวิเคราะห์บทบาทของตัวละครที่เป็นคนจีนที่สัมพันธ์กับแก่นเรื่องและทัศนะของผู้แต่ง ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

2.2.1 แก่นเรื่องในบทละครที่แสดงทัศนะต่อคนจีน ผู้วิจัยพบว่าแก่นเรื่องในบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีมี 2 ประเภทคือ

2.2.1.1 แก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษยนิยม¹ ผู้วิจัยพบว่าบทละครที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับมนุษยนิยมมีดังนี้

ในเรื่อง แม่ศรีกริ้ว มีแก่นเรื่องแสดงถึงคุณค่าของมนุษย์ว่าอยู่ที่ความจริงใจและมั่นคง ดังจะเห็นได้จากบทบาทของอาแป๊ะสุกที่มีความจริงใจและมั่นคงต่อความรักจึงได้แต่งงานกับคนที่รัก แม้ว่าในตอนแรกนางสาวไปลงซึ่งเป็นคนที่เขาไปหลงรักจะไม่ค่อยชอบอาแป๊ะเท่าไรนัก แต่เมื่อประจักษ์ในความมีน้ำใจและมั่นคงต่อความรักแล้ว เธอจึงยินดีแต่งงานด้วย

ในเรื่อง บ๊วยใหม่ มีแก่นเรื่องแสดงถึงความดีของบ๊วยคนใหม่ที่ไม่ถือโอกาสข่มขู่ชายจ้าง แม้ว่าจะล่วงรู้ความลับของนายจ้างโดยบังเอิญ ดังที่ทราบว่ทั้งจ้างวางลี้วและแม่เป้าต่างก็รู้สึกชอบพอกับคนที่ไม่ใช่คู่ของตน ถ้าเงินซึ่งซึ่งเป็นบ๊วยใหม่เปิดเผยเรื่องนี้ก็ย่อมเกิดเรื่องหึงหวงกัน แต่เงินซึ่งพยายามมิให้เป็นความลับและยังช่วยประสานความเข้าใจระหว่างจ้างวางลี้วกับแม่เป้า ซึ่งต่างคนต่างก็เกือบจับหิรุธกันไว้ ดังปรากฏว่าแม่เป้าจับได้ว่าจ้างวางลี้วไปเที่ยวจนลืมนัดยามค่ำไว้ ส่วนจ้างวางลี้วก็เกือบจับได้ว่าแม่เป้าให้ของบุหรีแก่สมิธ แต่ด้วยความฉลาดมีไหวพริบและมีคุณธรรมของบ๊วยใหม่สามภรรยาคนนี้จึงไม่ต้องทะเลาะเบาะแว้งหมองใจกัน

¹ แนวคิดที่สนใจคุณค่าของความเป็นมนุษย์

2.2.1.2 แก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางเศรษฐกิจ ผู้วิจัยพบว่า บทละครที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ทางเศรษฐกิจมี 3 เรื่องคือ กำแหงภาษี ออกจากมาตราทองคำ และ เงินค่าเสียหายและหนี้สงคราม เพราะผู้แต่งต้องการให้ประชาชนได้เรียนรู้เรื่องทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นเรื่องที่น่ารู้ โดยได้ใช้กลวิธีเขียนเป็นบทละครเพื่อมิให้ผู้อ่านรู้สึกเบื่อหรือเห็นเป็นเรื่องที่เคร่งเครียด ดังมีรายละเอียดดังนี้

ในเรื่อง กำแหงภาษี กล่าวถึง การตั้งกำแหงภาษี เนื่องจากเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

ในเรื่อง ออกจากมาตราทองคำ กล่าวถึง การค้าขายกับต่างประเทศและการเรียนรู้เรื่องมาตราทองคำเพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเงินตรา

ในเรื่อง เงินค่าเสียหายและหนี้สงคราม กล่าวถึง การชดใช้ค่าเสียหายและหนี้สงครามของประเทศทางยุโรปอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1

2.2.2 ทักษะของผู้แต่งที่ปรากฏในบทละครที่แสดงทักษะต่อคนจีน ผู้วิจัยพบว่า เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีมีทักษะในแง่บวกต่อคนจีนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากประเด็นต่อไปนี้

2.2.2.1 ทักษะของผู้แต่งที่ปรากฏในตัวละครที่เป็นคนจีน เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนให้มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ดี ต่างจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้คงเป็นเพราะว่าท่านมีทักษะที่ดีต่อคนจีน การสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนจึงมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ดีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพอจะจำแนกลักษณะได้ดังนี้

2.2.2.1.1 ตัวละครที่มีลักษณะเป็นคนดี ตัวละครที่เป็นคนจีนของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีมีลักษณะที่แตกต่างจากตัวละครที่เป็นคนจีนโดยทั่วไป ดังเช่น อาแป๊ะสุก จินเซ็ง นายโกฮ้อ นายรัตน นางสาวลิ่วพัง และขุนวาณิช ล้วนเป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมที่ดี ไม่สร้างวาทะหรืออวดเก่งคนอื่น ไม่ฉลาดในทางคิดเอาเปรียบคน แต่มีความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศ ดังเช่นนายโกฮ้อมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า อาแป๊ะสุกมีความจริงใจและมั่นคง จินเซ็งมีคุณธรรม ซึ่งการที่ตัวละครมีลักษณะเช่นนี้ ผู้วิจัยคิดว่าคงเป็นเพราะผู้แต่งต้องการให้คนไทยเปลี่ยนทัศนคติตั้งแต่ครั้งเดิมที่มีมักจะรังเกียจคนจีน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่

สามัคคีธรรม ในเรื่องการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนนี้ ถนอมวงศ์ สุกโชติรัตน์ (2526 : 63) ก็เคยแสดงความคิดเห็นว่า

ในเรื่องแง่ของคนไทยโดยทั่วไป หากมีตัวละครเป็นคนจีน ก็มักเป็นคนที่เป็นแบบฉบับสองชนิด คือลักษณะของ "ยิวแห่งบูรพาทิศ" กับ "ตัวตลก" มาในวรรณกรรมสมัยหลัง ๆ เมื่อทัศนคติของคนไทยต่อคนจีนเปลี่ยนไปแล้ว คนจีนจึงได้มีบทบาทและแบบฉบับอื่น ๆ ต่าง ๆ ออกไป ในละครของครูเทพมิใช่แต่ในเรื่องนี้¹ เท่านั้นที่ครูเทพให้ "เจ๊ก" เป็นพระเอก ในละครส่วนใหญ่ที่จะกล่าวต่อไปจะพบว่าครูเทพได้ให้คนจีนเป็นตัวละครที่เสนอความคิดของท่านเองหลายประการด้วยกัน

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

มิใช่เฉพาะในงานบทละครเท่านั้นที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีให้ "เจ๊ก" เป็นพระเอก แต่จะเห็นได้ว่าในบทความหลายเรื่องของท่าน² ก็ได้แสดงทัศนะส่วนตัวที่มองคนจีนว่าเป็นผู้มีส่วนในการสร้างสรรค์สังคม

2.2.2.1.2 ตัวละครที่มีลักษณะเป็นตัวตลก ลักษณะชวนขันของตัวละครที่เป็นคนจีนของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีแตกต่างจากตัวละครที่เป็นคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ คือลักษณะความน่าขันของตัวละครอยู่ในลักษณะที่ชวนให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินมากกว่าที่จะให้เกิดความรู้สึกน่าหัวเราะเยาะ ดังจะเห็นได้ว่าเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีมิได้หยิบข้อบกพร่องของตัวละครหรือปมด้อยของตัวละครมาสร้างเป็นข้อขันหรือดูเป็นสิ่งที่น่าเกลียด แต่สร้างให้ตัวละครมีกริยาท่าทางที่น่าขันแบบน่าเอ็นดู ดังเช่นอาแม่สุกมีทั้งท่าทางและคำพูดที่ชวนให้ขบขัน คือในตอนที่บอกงานใช้ในกระเป๋าสี้อแตกและพูดเปรียบเทียบความรักด้วยถ้อยคำที่น่าขัน ดังกล่าวว่า

¹ หมายถึงเรื่อง แม่ศรีครัว และ บ่อยี่ไหม

² ทัศนะโดยทั่วไปของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ดูเรื่องในบทที่ 3 ข้อ 2.2.1

สก หมดแล้ว ไม้อีกก็แตก ไซ้ก็แตกเต็มที อี๊มันยังไม่พ้นคราวเคราะห์ร้าย
 เคี้ยวอะไร ๆ ก็เหลวไหลหมด ไซ้เหลวไหลเปื้อนกระเป๋ายังล้างได้
 แต่ความรักในอกเหลวไหลล้างไม่ออก มีแค่จะแน่นหนาเข้ามาเข้า ๆ อี๊
 ลาที่อาแม่หนู วันอื่นสิ้นเคราะห์ อี๊จะมาใหม่...

(แม่ศรีครัว, 2509 : 6)

ส่วนเงินเชิงก็มีลักษณะเป็นตัวตกเช่นกัน แต่เป็นความ
 นำชันจากการที่มีท่าทางชื่อ ๆ ดังเช่นในตอนที่ชอบผ้าหอบผ่อนไปหาบ้านแม่เข้าซึ่งจะเป็นนายจ้าง
 คนใหม่ และในตอนที่เงินเชิงคอยถามหาคนที่ชื่อ "ลิว" เพราะรู้ว่าเป็นชื่อบิดาแล้วจะใช้สายเชือกวัด
 ความสูงเพื่อดูว่าเป็นบิดาของเขาจริงหรือไม่ โดยรู้ว่าบิดาของคนสูงหนึ่งหลากกว่า ๆ ดังปรากฏ
 ในเรื่องว่า

เงินเชิง
 เมื่อวานนี้เอง อี๊พบอาลิวคนหนึ่งชะ อี๊ก็ลองวัดอู้อู ค่ายหง อี๊สั้นกว่านี้
 เป็นกองอี่ไม่สูงพอจะเป็นเตี้ยอี่ได้ (ถอนใจใหญ่) บ้อเชียงกัน เตี้ย
 จริง ๆ มีมันจะหายไปไหน...

(บ้อยใหม่, 2509 : 61)

2.2.2.2 ทักษะของผู้แต่งที่แสดงผ่านตัวละครอื่น ๆ เจ้าพระยา
 ธรรมศักดิ์มนตรีมีทักษะในแง่บวกต่อคนจีนเป็นส่วนใหญ่ ท่านจึงสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนให้มี
 ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ดี นอกจากนี้แล้วท่านได้แสดงทักษะที่มีต่อคนจีนผ่านตัวละครอื่น ๆ
 ในเรื่อง ดังปรากฏอย่างชัดเจนในเรื่องต่อไปนี้¹

¹ ทักษะของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีที่แสดงผ่านตัวละครอื่น ๆ ปรากฏชัดเจนในเรื่อง
แม่ศรีครัว และ บ้อยใหม่

ในเรื่อง แม่ศรีครัว เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้แสดงทัศนะผ่านตัวละครที่ชื่อไปล์ ซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิง โดยให้ไปล์เลือกอาแป๊ะสูกเป็นคู่ครอง เพราะมองเห็นความดีและความจริงใจของอาแป๊ะสูกมากกว่าที่จะนึกถึงเรื่องเชื้อชาติ ดังกล่าวไว้ว่า

ไปล์ นายคู้ นายเที่ยง ฉันเห็นใจแล้ว อย่าให้พูดมากหมอมมากความไปเลย
อาแป๊ะสูก อ้าวเห็นสมจริงแล้วที่ล่อเคียวว่า ๆ ล้อเอ็นคู้ว้มาก

(แม่ศรีครัว, 2509 : 45)

ดังนั้นจากการตัดสินใจของไปล์ได้แสดงให้เห็นทัศนะของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีที่ไม่ต้องการหาหนึคนที่เชื้อชาติหรือพิจารณาคนโดยไม่มองที่ลักษณะนิสัยใจคอ ดังที่ไปล์ได้เคยพูดไว้ในตอนที่ไปล์ยอมรับรักอาแป๊ะสูกว่า

ไปล์ ที่จริง อาแป๊ะสูกคนนี้แกก็ชื่อตรงดี แต่แกเป็นแจ็กเป็นเงินที่ไหนจะสู้ลิบโหตุ
หรือยามเที่ยงของเราได้

(แม่ศรีครัว, 2509 : 7)

ในเรื่อง บอญใหม่ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้แสดงทัศนะผ่านตัวละครที่ชื่อ จางวางลิว คือจางวางลิวจะดูค่าตัวเงินแข็งเมื่อทำอะไรผิดหรือทำอะไรที่ไม่น่าดูแต่ไม่ดูค่าไปถึงเชื้อสายดั้งเดิม ซึ่งแสดงว่าท่านมิได้มีทัศนะที่ไม่ดีต่อคนจีนจึงไม่นับให้ตัวละครอื่น ๆ พูดกระทบกระเทียบตัวละครที่เป็นคนจีน ดังปรากฏในเรื่องว่า

จางวางลี้ว (คุ) อี๋เย่ ออย่าสิ บอกว่าไม่ให้พูดข่าวจนเต็มปากยังไม่หยุดพูดอีก
 อ้ายซั้ง

(แม่ศรีกริ้ว, 2509 : 66)

และอีกตอนหนึ่งตอนที่จางวางลี้วตำเงินแข็งที่กล่าวหาว่า
 คนหน้าทักไล่ จางวางลี้วก็ไม่ได้ตำหนิเชื้อชาติของเงินแข็ง ดังกล่าวว่า

จางวางลี้ว อ้ายเปรต กลับมาโทษข้า (พอเห็นแม่เป้าเดินจะเข้ามาในห้องก็
 ตกใจ ผลักเงินแข็งให้นั่งลงในเก้าอี้ แล้วปิดปาก) เอ็งไม่ต้องพูด
 อะไร

(บ๋วยใหม่, 2509 : 67)

2.2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของตัวละครที่เป็นคนจีนกับ
 แก่นเรื่องและทัศนคติของผู้แต่ง ผู้วิจัยพบว่าตัวละครที่เป็นคนจีนของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี
 มีบทบาทที่สัมพันธ์สอดคล้องกับแก่นเรื่องและทัศนคติของผู้แต่งดังนี้

1) อาแป๊ะสุก เป็นตัวละครที่มีบทบาทค่อนข้างชาย
 ซึ่งบทบาทของอาแป๊ะสุกมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแก่นเรื่องและทัศนคติของผู้แต่ง ดังจะเห็นได้ว่า
 อาแป๊ะสุกเป็นคนที่ มีความจริงใจ และมีความซื่อตรง แม้ว่ามีเชื้อชาติจีน และพูดจาไม่ไพเราะ
 แต่เพราะความดีและความมั่นคงต่อ "แม่ศรีกริ้ว" ไปลี้จึงเห็นใจและเข้าใจอาแป๊ะโดยพิจารณาจาก
 ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเป็นสำคัญ มิใช่ดูที่ความโก้หรูหรือเชื้อชาติ ทั้งนี้เมื่อไปลี้ได้เปรียบเทียบกับ
 สิบโทตุ้และนายยามเที่ยงในสถานการณที่อาแป๊ะสุกสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีความดีเหนือกว่า ต่าง
 จากสิบโทตุ้กับนายยามเที่ยงที่มีแต่ความโก้หรูแม้ว่ามีเชื้อชาติเดียวกันกับไปลี้ ดังนั้นข้อบกพร่อง
 ของอาแป๊ะสุกในเรื่อง เชื้อชาติก็หมดความสำคัญไป

2) **เงินเซ็ง** เป็นตัวละครที่มีบทบาทเด่นฝ่ายชาย

บทบาทของเงินเซ็งสัมพันธ์กับแก่นเรื่องและทัศนะของผู้แต่ง เช่นเดียวกับอาแป๊ะสุก ดังที่ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าเงินเซ็งเห็นความสงบสุขของครอบครัวเป็นสำคัญจึงไม่ทำให้ครอบครัวของจางวางล่วงแตกแยกกันเพียงเพราะต้องการผลประโยชน์ ทัศนคติของเงินเซ็งจึงสัมพันธ์กับแก่นเรื่องที่ผู้แต่งวางไว้ที่ต้องการแสดงถึงความดีของบ๋อยใหม่ และจากทัศนคติของเงินเซ็งนี้เองที่แสดงให้เห็นทัศนะของผู้แต่งที่มีต่อคนจีนในแง่บวก ท่านจึงสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนให้มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ดี

3) **นายไคฮ้อ** เป็นบิดาของนายรัตน ต้นกุล มีอาชีพ

เป็นพ่อค้าซึ่งเป็นอาชีพที่คนจีนถนัด บทบาทของนายไคฮ้อมีความสัมพันธ์กับแก่นเรื่องและทัศนะของผู้แต่ง คือจากที่ผู้แต่งต้องการให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจแก่คนไทยและมีทัศนะที่ดีต่อคนจีน ผู้แต่งจึงให้นายไคฮ้อมีความตื่นตัวในเรื่องเศรษฐกิจ ดังเช่นการซักถามสนทนาเรื่องเศรษฐกิจกับบุตร นอกจากนี้ก็ให้นายไคฮ้อมีลักษณะนิสัยที่ดีเป็นการแสดงทัศนะที่ดีของผู้แต่งที่มีต่อคนจีน ดังปรากฏว่ามีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ไม่ถือโอกาสขึ้นราคาสินค้า และไม่มีความเป็นนักชาตินิยมอย่างรุนแรงจนต้องส่งบุตรกลับเมืองจีนให้ได้

4) **นายรัตน ต้นกุล** เป็นนักศึกษาจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย บทบาทของนายรัตนมีความสัมพันธ์กับแก่นเรื่องและทัศนะของผู้แต่ง บทบาทสำคัญที่ปรากฏในเรื่องคือเป็นผู้ไขข้อข้องใจเรื่องเศรษฐกิจแก่คนในครอบครัว และให้นายรัตนมีลักษณะนิสัยที่ดี ดังจะเห็นได้จากใ้ใช้ความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และไม่โจมตีรัฐบาลซึ่งต่างจากตัวละครในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เช่น ชุ่นเบ้งซึ่งเป็นนักเรียนกฎหมายแต่มีใ้ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชอบโจมตีรัฐบาล

5) **นางสาวลิ้วหัง** เป็นนักศึกษาที่มีบทบาทสัมพันธ์กับ

แก่นเรื่องและทัศนะของผู้แต่ง ดังจะเห็นได้จากที่เป็นคู่สนทนาที่ดีของนายรัตนเพราะเป็นผู้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจ และทำให้เนื้อเรื่องไม่แห้งแล้ง อนึ่งบทบาทของนางสาวลิ้วหังที่สนใจเรื่องเศรษฐกิจนี้ก็เป็นการแสดงทัศนะของผู้แต่งที่มองคนจีนในแง่บวกจึงสร้างให้เธอเป็นคนที่มีความรู้และสนใจเรื่องรอบตัวแม้เป็นผู้หญิง

6) ขุนวาทชีจวินวงศ์ มีบทบาทในเรื่องไม่มากนัก แต่ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าเป็นตัวละครที่มีความสัมพันธ์กับแก่นเรื่องและทัศนะของผู้แต่ง โดยการให้ตัวละครสนใจเรื่องเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้ว่าเป็นผู้นำปัญหาเรื่องออกจากมาตราทองคำมาสนทนาส่วนในแง่ความสัมพันธ์กับทัศนะของผู้แต่งผู้อ่านจะพบว่าขุนวาทชีจวินวงศ์ที่เป็นประโยชน์คือสังคมซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของผู้แต่งที่มองคนจีนในแง่บวกจึงให้ขุนวาทชีสนใจเรื่องเศรษฐกิจ และได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเห็นประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ

3. เปรียบเทียบการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 กับบทละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีที่แสดงทัศนะต่อคนจีน

ในการวิเคราะห์บทละครที่แสดงทัศนะต่อคนจีน ผู้วิจัยพบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ กับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ได้แสดงทัศนะต่อคนจีนผ่านตัวละครที่เป็นคนจีนเป็นสำคัญ ดังนั้นลักษณะของตัวละครที่เป็นคนจีนจึงมีทัศนะของผู้แต่งแฝงอยู่หลายประการคือ

ผู้วิจัยพบว่าตัวละครมีลักษณะบางประการร่วมกัน คือตัวละครที่เป็นคนจีนมีลักษณะร่วมกันในประเด็นความแปลกแยก แต่ผู้แต่งได้นำองค์ประกอบเหล่านี้ไปใช้ในจุดประสงค์ที่ต่างกัน คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนที่มีความแปลกแยกจากคนไทยอย่างชัดเจนให้มีลักษณะชวนชัง และทรงกล่าวถึงตัวละครที่เป็นคนจีนเหล่านี้ด้วยน้ำเสียงที่เสียสละและเยาะหยัน นอกจากนี้ทรงกล่าวเน้นถึงข้อบกพร่องทางกายภาพของตัวละครเพื่อต้องการเหยียดหยามคนจีนว่า มีลักษณะก้อยจากคนไทย ส่วนตัวละครที่เป็นคนจีนที่ไม่ค่อยมีความแปลกแยกจากคนไทยก็ทรงสร้างให้มีลักษณะนิสัยที่ไม่ดี ไม่ควรคบหาสมาคม

สำหรับการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ท่านได้สร้างให้ตัวละครที่เป็นคนจีนที่มีความแปลกแยกจากคนไทยอย่างชัดเจนให้มีลักษณะชวนชังเช่นกัน แต่ท่านกล่าวถึงด้วยน้ำเสียงที่ต่างจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ คือไม่กล่าวถึงด้วยถ้อยคำที่เสียสละและเหยียดหยาม แต่กล่าวถึงเพื่อให้เนื้อเรื่องมีความสนุกสนานมากกว่าที่จะแสดงว่าเป็นข้อก้อยของตัวละคร ทั้งนี้เพราะผู้แต่งได้เพิ่มคุณค่าของตัวละครโดยการสร้างให้ตัวละครมีคุณค่าความเป็นลักษณะเด่น จนลักษณะชวนชังของตัวละครมิได้ทำให้ตัวละครก้อยคุณค่าลง ส่วนตัวละครที่เป็นคนจีน

ที่ไม่ค่อยมีความแปลกแยกจากคนไทย ท่านก็สร้างให้มีลักษณะนิสัยที่ดี นำบทบาทสมาคม แยกต่างจากตัวละครที่เป็นคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าท่านมีทัศนะในแง่บวกต่อคนจีนจึงสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนให้มีลักษณะต่างจากตัวละครในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ

ในการกำหนดสถานภาพทางสังคมของตัวละครที่เป็นคนจีน ผู้วิจัยพบว่าตัวละครในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ กับตัวละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี มีสถานภาพทางสังคมค่อนข้างสูงเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น เด็กหลีและเงิน ซึ่งที่จัดได้ว่ามีสถานภาพทางสังคมต่ำทั้งคู่ แต่อย่างไรก็ตามผู้แต่งทั้งสองได้นำองค์ประกอบในด้านสถานภาพทางสังคมนี้ไปใช้ในจุดประสงค์ที่ต่างกัน คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงให้ตัวละครที่มีสถานภาพทางสังคมสูงมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมในแง่ลบ โดยเฉพาะตัวละครที่มีการศึกษาสูงมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์แก่สังคมเลย บ้างก็เป็นภัยต่อประเทศชาติ บ้างก็เบียดเบียนคนอื่น ๆ ในสังคม การสร้างตัวละครให้มีลักษณะเช่นนั้นแสดงให้เห็นว่าทรงต้องการแสดงว่า แม้ตัวละครมีสถานภาพทางสังคมสูง แต่ถ้าไม่มีจิตสำนึกในความเป็นไทยหรือไม่มีคุณธรรมก็เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง เพราะย่อมก่อความไม่สงบในสังคมและบ้านเมือง ต่างจากตัวละครที่เป็นคนจีนของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ที่ไม่ว่าจะมีสถานภาพทางสังคมสูงหรือต่ำล้วนมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ดี แม้จะมีลักษณะชวนชังบ้าง และที่สำคัญการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำให้มีคุณธรรมก็ทำให้ตัวละครที่เป็นคนจีนของท่านมีคุณค่าต่อสังคมมากกว่าตัวละครที่เป็นคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ

นอกจากนี้ประเด็นที่น่าศึกษาอีกประเด็นหนึ่งในการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนของผู้แต่งทั้งสอง ผู้วิจัยพบว่าตัวละครที่เป็นคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ตัวละครของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีไม่ปรากฏลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าเนื่องจากเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีไม่ได้มีจุดมุ่งหมายใช้ตัวละครเป็นเครื่องมือในการแสดง

¹ การสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนให้มีสถานภาพทางสังคมสูงทำให้ผู้อ่านได้สังเกตว่าคนจีนในสังคมไทยมีการเขยิบฐานะของตนเองจนมีสถานภาพทางสังคมสูง และทั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งอาจต้องการแสดงถึงบทบาทของคนจีนที่มีสถานภาพทางสังคมสูงในสังคมไทยว่ามีลักษณะเช่นไร เป็นการเตือนคนไทยให้ระมัดระวังและตระหนักถึงบทบาทของคนจีนในสังคมไทยบ้าง

ความคิดทางการเมืองเหมือนกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ โดยเฉพาะในแง่ที่เกี่ยวกับคนจีน แต่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีมีความสนใจที่จะเสนอพระที่ท่านได้แสดงทัศนะต่อคนจีนในแง่ มนุษยนิยมมากกว่า ดังที่ ถนอมวงศ์ สุกโชติรัตน์ (2526 : 68) ได้กล่าวถึงแนวความคิด ในการสร้างงานของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีว่า "ความคิดของครูเทพเกี่ยวกับคนจีนได้ฉาย ออกมาในงานของท่านอย่างเห็นได้ชัด ที่ว่าเห็นซึกนั้นคือเห็นว่าท่านเจตนาจะใช้ละครเป็นสื่อให้ ผู้ชมเกิดทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติที่คนไทยมีต่อคนจีน ในเมืองไทย" ดังนั้นงานเขียนของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีจึงไม่ปรากฏตัวละครที่เป็นคนจีน ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเมือง ทั้ง ๆ ที่ในงานเขียนประเภทอื่น ๆ ก็ปรากฏว่าท่านได้ให้ความสนใจ เรื่องการเมือง ซึ่งท่านได้เสนอในแง่ตลกร้ายการเมือง ดังปรากฏในบทหรือกรองเรื่อง วิภวโลกโกลโก และ มาศราวัศราภาคน เป็นต้น

ทั้งนี้ผลจากการวิเคราะห์การสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนในบทละครที่แสดงทัศนะต่อ คนจีน ได้ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจว่า เพราะเหตุใดผู้แต่งจึงสร้างตัวละครให้มีลักษณะนิสัย และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าคงเนื่องจากผู้แต่งมีทัศนะต่อคนจีนแตกต่างกัน และ ด้วยเหตุว่าผู้แต่งมีสถานภาพและบทบาททางสังคมแตกต่างกันก็ย่อมมีผลต่อแนวความคิดและ ปรัชญาการมองปัญหาที่เกี่ยวกับคนจีน คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงเป็น พระมหากษัตริย์และทรงเป็นพระประมุขของประเทศ พระองค์ย่อมมีความห่วงใยบ้านเมืองของ พระองค์เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสมัยที่พระองค์ครองราชย์อยู่นั้น สภาพสังคมที่มีคนจีนเข้ามา มีบทบาททางด้านการค้า และมักก่อความวุ่นวายทางด้านการเมืองก็ยิ่งทำให้พระองค์ทรงเป็น ห่วงความมั่นคงของประเทศชาติมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นพระองค์จึงต้องทรงดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อที่จะให้แน่ใจว่าประเทศจะไม่ เข้าสู่ยุคเข็ญเพราะความประมาทของไทยเอง ดังเช่นทรงใช้นโยบายปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยม ซึ่งมีการจำกัดอิทธิพลของคนจีนเป็นนโยบายสำคัญประการหนึ่ง¹ นอกจากนี้ก็ทรงใช้พระละคร เป็นสื่อแสดงทัศนะบางประการของพระองค์ที่มีต่อคนจีน เพื่อเตือนให้คนไทยระวังภัยที่อาจจะ เกิดจากคนจีนซึ่งอยู่รอบข้างคนไทย ในบทละครพระราชนิพนธ์ของพระองค์จึงปรากฏตัวละครที่

¹ดู เรื่องการใช้นโยบายปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมในบทที่ 3 หน้า 24-26

เป็นคนจีนที่มีลักษณะไม่น่าไว้วางใจ โดยเฉพาะตัวละครที่มีสถานภาพทางสังคมค่อนข้างสูงและมีอิทธิพลกว้างจะเป็นผู้ที่น่ากลัวที่สุด เพราะบุคลิกและท่าทางภายนอกดูว่าเป็นคนดี แต่แท้จริงแล้วไม่มีความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ ดังเช่น นายขุนเบ็งกับนายประมูล ส่วนตัวละครอื่น ๆ แม้ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติก็ก่อความเดือดร้อนแก่คนอื่น ๆ ดังเช่น พระวิเชียรกับเด็กหลี่ ที่ไม่มีความจริงใจ และเห็นแก่ตัว

ส่วนเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทางด้านการศึกษาคือ ดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ท่านได้มุ่งแก้ไขปัญหาคอนจีนโดยมุ่งพัฒนาการศึกษา ดังเช่นการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษาและพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์¹ นอกจากนั้นท่านได้เสนอบทละครที่แสดงทัศนคติต่อคนจีน โดยให้ตัวละครที่เป็นคนจีนมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ดี เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อชีวิตและเป็นแบบอย่างแก่คนไทยในการรู้จักแสวงหาความรู้ แนวความคิดสำคัญที่ท่านต้องการเน้นในงานบทละคร คือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เพราะท่านถือว่าการณ์คนจีนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยและมีความประพฤติที่ดีก็จะไม่ทำให้เกิดการแตกแยกกันในสังคม แม้ว่าในงานบทหรือกรองและบทความของท่านได้กล่าวถึงภัยทางเศรษฐกิจ เช่นการรุกเงียบหางจำนวนประชากร แต่ท่านก็หวังว่าการผสมกลมกลืนกันระหว่างคนไทยกับคนจีนแสดงความผูกพันของคนจีนหรือลูกหลานจีนที่มีต่อประเทศชาติย่อมทำให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้า

ดังนั้นการมองคนจีนในสายตาของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีจึงแตกต่างจากการมองคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีมองคนจีนในแง่มนุษยนิยมและปฏิเสธการดูถูกคนที่เชื้อชาติ ดังปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีน ผู้อ่านจึงพบว่าท่านได้สร้างตัวละครที่เป็นคนจีนให้มีลักษณะนิสัยที่ดีทุกคน และแม้ตัวละครบางคนจะมีพฤติกรรมบางอย่างที่บกพร่อง เช่น จินเซ็งมีท่าทางเป็น ๆ และมีกิริยามารยาทที่ไม่เรียบร้อย ท่านก็มีได้กำหนดตัวละครโดยแห่งเล็งที่เชื้อชาติ แต่ถ้าเป็นตัวละครที่เป็นคนจีนในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ พระองค์จะทรงกำหนดตัวละครโดยแห่งเล็งที่เชื้อชาติ เช่น การกำหนดตัวละครที่เป็นคนจีนว่าเป็น "เจ๊ก" อยู่เสมอ สรุปได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ กับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้มองคนจีนในสังคมไทยว่ามีลักษณะแตกต่างกัน ภาพสะท้อนในการสร้างตัวละครที่เป็นคนจีนจึงมีลักษณะที่แตกต่างกัน

¹ดูเรื่องการปฏิรูปการศึกษาในบทที่ 2 หน้า 17-19